

INFORME SOBRE LES PAUTES D'ACTUACIÓ EN LA RESTAURACIÓ DEL CONJUNT DE CAN CANYAMERES

Element afectat:	Can Banyameres, conjunt de masia i casa modernista
Propietari:	Ajuntament de Sant Cugat
Data de l'informe:	27 de novembre de 2012
Annexos:	annex 1 – Fitxes del catàleg de la RPEPPA de Sant Cugat annex 2 – Dades històriques annex 3 – Descripció del conjunt de can Banyameres annex 4 – Fotografia antiga annex 5 – Planimetria històrica i fotografia aèria annex 6 – Planimetria actual

Motivació de l'informe

El conjunt de Can Banyameres, compostat per la masia i la casa modernista, és de propietat municipal, està protegit per la Revisió del Pla Especial de Protecció del Patrimoni Arquitectònic de Sant Cugat i en estat d'abandonament des de fa molts anys. Tot just el darrer mes de juny es van iniciar les tasques de neteja i de consolidació imprescindibles per garantir un accés segur al seu interior.

La preocupació per l'estat de conservació del conjunt i l'interès per dotar-lo d'un nou ús han motivat que l'àmbit de Territori sol·liciti informe al museu en relació a aquest tema. Per aquest motiu es redacta el següent informe, que s'organitza en els següents apartats:

1. Protecció legal
2. Valoració patrimonial
3. Pautes d'actuació

1 - Protecció legal

El conjunt està protegit per la Revisió del Pla Especial de Protecció del Patrimoni Arquitectònic de Sant Cugat (RPEPPA) de la següent manera¹:

- la masia en tant que catalogada a la fitxa A 41, que es refereix tant a l'edifici (nivell A) com a l'entorn (nivell I), que inclou les visuals i els elements arqueològics al subsòl. El nivell A és el nivell màxim de protecció, implica la protecció íntegra – interior² i exterior – de l'edifici, i només s'hi admet la rehabilitació i la restauració (art. 7.1 i 22).

¹ Veure fitxes a l'annex 1.

² La protecció íntegra interior ja es refereix a tots els elements històrics, però cal destacar que a més la RPEPPA atorga protecció específica a determinats elements quan es localitzen en edificis amb protecció inferior a la A, i que en aquest cas es donen per suposat. Són:

- escala construïda sobre estructura de volta catalana, protegida a nivell A (art. 12.3.2)
- paviments de rajoles gruixudes, rajoles d'era o similars, decorats o no, anteriors a 1950, interiors i exteriors, protegits a nivell C (art. 12.3.18)
- la decoració pictòrica, almenys a la sala, en tant que composició amb sanefa en pintura mural, protegida a nivell A (art. 12.3.13)
- el rellotge de sol a l'exterior, protegit a nivell C (art. 12.3.16), malgrat que actualment només en resti el punter

La fitxa especifica a més, entre altres pautes d'actuació, que "la volumetria, així com els elements interiors històrics de l'edifici protegit s'han de respectar. Els afegits obsolets han de ser retirats". Atès que aquests elements no estan explicitats, aquest informe pretén identificar-los i valorar-los, tal com s'exposa més avall (apartat 2 i annex 3 d'anàlisi preliminar del conjunt).

La protecció dels elements arqueològics del subsòl afecta un àmbit que coincideix amb la parcel·la. Dins la parcel·la, i en especial al subsòl de l'interior del conjunt i entorn immediat, cal aplicar la mesura de prospecció arqueològica prèvia a l'inici de qualsevol actuació (art. 27 de la RPEPPA). Aquesta mesura és extensiva a la part arquitectònica de la masia.

- la casa modernista en tant que catalogada a la fitxa B69, que especifica que el nivell B es refereix a la façana principal, i atorga nivell C a altres elements exteriors: les baranes dels balcons, els acabats de les finestres i els merlets de coronament de façana. Per altra banda, l'interior conté elements que segons les ordenances del pla resten específicament protegits:
 - escala construïda sobre estructura de volta catalana, protegida a nivell A (art. 12.3.2)
 - paviments de rajola hidràulica anteriors a 1950, protegits a nivell A (art. 12.3.17)

La propietat d'edificis que formen part del patrimoni cultural català, com és el cas del conjunt de Can Canyameres pel fet d'estar catalogats a la RPEPPA, implica el deure de conservació (art. 21 de la Llei 9/1993 del Patrimoni Cultural Català). La mateixa RPEPPA estableix que "les obres de restauració, quan siguin necessàries pel mal estat de conservació o manteniment de l'edifici o bé protegit, són obligatòries" (art. 15.1 de les ordenances).

2 - Valoració patrimonial

- 2.1 - Breu resenya històrica³ del conjunt de Can Canyameres

Can Canyameres és una masia tradicional que s'origina en un mas medieval documentat des del segle XII, el mas de Sales. Al segle XIV sembla que el mas original, entès com a casa i terres, s'ha dividit en dos: el mas original, que passarà a dir-se mas de Sales Sobirà o Superior i que es correspon amb l'actual Canyameres, i el mas de Sales Jussà o Inferior, l'actual Can Bellet. El mas de Sales Sobirà formava part de les propietats monàstiques gestionades pel paborde major, i els seus tinents, els Sales, n'eren homes propis, sotmesos als mals usos i a les prestacions en renda i serveis habituals.

El mas passà després a mans de diferents tinents, fins que a finals del segle XVII hi entren els Ferran, cotoners i ciutadans de Barcelona. Segurament el mas és per ells una inversió al camp i hi tenen uns masovers que el treballen. I cal plantejar, a nivell d'hipòtesi, que siguin ells els que construeixen la masia actual, ja sigui aprofitant el mas anterior o fent una construcció de nova planta. Els Ferran prosperen i passen a ser notaris i entroncar amb la noblesa.

³ A l'annex 2 es relacionen les notícies històriques recollides a data d'avui.

El 1761 consta per primer cop el nom de Canyameres aplicat a la masia, que continua en actiu sota aquest nom. A finals del XIX, la finca és adquirida pel metge José Antonio Massó i Llorens, al qual se li pot atribuir la construcció de la casa modernista que segurament destinaria a lloc d'estiueig, i que no impedeix l'activitat de la masia. Ja a mitjans del segle XX la masia afegeix a les activitats agrícoles una vaqueria. El conjunt deuria quedar abandonat cap a la dècada de 1970, que és la data aproximada de la documentació (diaris, papers diversos) localitzada a l'interior de la casa.

- 2.2 - Actius patrimonials:

Per tal de poder identificar els elements històrics de l'interior del conjunt de Can Canyameres, així com fer una valoració global de l'interès del conjunt destacant-ne els actius patrimonials, s'ha realitzat una anàlisi preliminar a partir d'una inspecció tècnica que es desenvolupa més extensament a l'annex 3. D'aquesta anàlisi se'n desprèn el següent:

- respecte la masia

- la masia de Can Canyameres (construcció principal i barri amb annexos) segueix la tipologia clàssica i conserva pràcticament sense alteracions ni modificacions tots els trets i elements bàsics d'un masia del seu tipus:
 - l'estructura: el nucli original, el cós est adosat, i el barri amb els dos annexos antics
 - la distribució interna: la compartimentació de l'espai seguint els còssos de la masia
 - l'ús de materials i tècniques constructives tradicionals i propis de cada fase: la construcció de tàpia, el reble, els forjats tradicionals, la teulada, els paviments
 - els elements identificadors de les funcions que s'hi desenvolupaven, concretament al vestíbul i escala, la cuina, la sala, l'alcova, el celler, els corals

Són per tant elements històrics que cal conservar. Existeixen també elements afegits que es poden considerar obsolets físicament, i que a més són aliens al caràcter històric de la masia, i han de ser retirats. Tots aquests elements es detallen a les taules de l'apartat 2.3.

- per aquest motiu, can Canyameres exemplifica perfectament la masia tradicional com el prototipus d'hàbitat dispers d'economia agrícola propi del camp català. És per tant un testimoni local d'un fet històric i d'un model arquitectònic propi del país. Cal dir que tot el conjunt és d'una senzillesa absoluta, sense marge per a l'ornat i l'ostentació, però aquest fet no és un tret que resti valor a l'edifici sinó que és senyal de l'austeritat de les formes de vida pagesa del passat i de Can Canyameres en particular.
- això confereix a la masia un potencial educatiu i divulgador, que caldria encaixar amb els futurs usos de la masia. L'edifici és prou ampli com per combinar una restauració quasi museística de determinats espais (per exemple: cuina, alcova, sala, celler, escala, vestíbul) amb la rehabilitació d'espais generosos que admeten l'adaptació a nous usos seguint una lògica coherent amb el caràcter de la masia.

- respecte la casa modernista

- la casa modernista, una casa d'estiueig adossada a la masia, també conserva perfectament els trets bàsics d'una casa pròpia d'inicis de segle XX:
 - l'estructura
 - l'organització interna
 - materials i tècniques constructives
 - elements estètics (per exemple, els paviments de rajola hidràulica)

En aquest cas la RPEPPA protegeix específicament l'escala sobre volta i els paviments al nivell A, però és evident que el conjunt al complet requereix la conservació a través d'un projecte de restauració i rehabilitació.

- aquesta construcció exemplifica el fenomen de l'adquisició de propietats rurals per part de famílies burgeses, que a més hi feien estades temporals habilitant algun dels espais. Però la construcció d'una casa d'estiueig adossada a la masia, seguint la fórmula d'una casa urbana en renglera, és un fenomen singular.

- 2.3 - Primera identificació d'elements històrics a conservar i afegits obsolets

La següent proposta de tractament dels elements concrets del conjunt de Can Banyameres es basa en la premisa de la conservació de tots aquells elements que són suport físic dels actius patrimonials del conjunt, i que cal per tant conservar. Aquesta premissa recull la normativa de la fitxa de la masia de Can Banyameres, en el sentit de respectar els elements interiors històrics, fent-la extensiva a la cas modernista per coherència del tractament del conjunt i els objectius de la gestió del patrimoni històric. La proposta es desprèn de l'anàlisi preliminar de l'edifici (annex 3) i és susceptible de ser perfilada a mesura que s'avanci en l'estudi i coneixement del conjunt. Es concreta al següent llistat:

La masia i el seu clos	
<u>Elements a conservar</u>	
-	volumetria i estructura: el nucli original, el cós est adossat, i el barri amb els dos annexos antics
-	la distribució interna: la compartimentació de l'espai seguint els còssos de la masia
-	els materials i tècniques constructives tradicionals i propis de cada fase: ○ la construcció de tàpia ○ les construccions de reble i paredat ○ els forjats tradicionals ○ la teulada ○ el format de finestres i portes originals ○ els paviments de diferent tipus de rajol a les estances del nucli principal de la casa i del cós est ○ els revestiments de morter i guix, a l'interior i a l'exterior

- els elements identificadors de les funcions que s'hi desenvolupaven, concretament: - o a la cuina: l'espai de la llar de foc, amb el forn, el fogar, la campana, la lleixa; els armaris de paret i el nínxol; el taulell - o al vestíbul: la porta d'entrada i els forats per encaixar la barra, el conjunt de l'escala amb l'espiera - o al celler: el sistema de cups - o a la sala: les pintures, el prestatge sobre l'escala - o al dormitori amb alcova: l'envà de l'alcova, la pintura - o corrals: la menjadora - altres: el rellotge de sol, el sistema de recollida d'aigües de la teulada (el baixant ceràmic, i almenys un dipòsit de mostra) - es recomana la conservació de la menjadora i el dipòsit de la vaqueria
<u>Elements obsolets que cal enderrocar</u> - la compartimentació de pladur a l'estança a la dreta del vestíbul - els envans i coberts d'uralita del barri
<u>Elements la conservació dels quals no es considera imprescindible</u> - els envans del cós nord de la planta pis - l'envà interior del cós est afegit (corrals)
<u>Altres pautes</u> - recuperació de les volumetries al barri - recuperació d'obertures originals: portals d'accés al barri, finestra de la façana - paredat d'obertures recents i no coherents amb el caràcter de la masia - manteniment dels elements característics a l'entorn, i en especial els que es troben dins l'àmbit de protecció de vistes: - o recuperació de l'espai d'era - o marges - o figueres - o recuperació de l'accés original

La casa modernista i el seu clos

Elements a conservar

- volumetria i estructura bàsica (pisos, terrat a la catalana)
- l'escala i els distribuïdors de planta
- tots els paviments, que són de rajola hidràulica
- el clos annex

Elements obsolets que cal enderrocar

- els coberts recents construïts dins el clos (però no el clos, que cal conservar)

Elements la conservació dels quals no es considera imprescindible

- els envans interiors (però se'n recomana la conservació, especialment de la planta baixa. Cal tenir en compte que la compartimentació està refermada per l'ús de paviments diferenciats a cada espai)

Altres pautes

- recuperació d'obertures originals:
- paredat d'obertures recents i no coherents amb el caràcter de l'edifici

- 2.4 - Altres consideracions

Dos factors afecten la conservació de la masia i el seu ús futur:

- el deteriorament físic del conjunt de Can Banyameres. Les deficiències pròpies de les construccions antigues i la falta de manteniment durant les darreres dècades han deteriorat el conjunt. L'esborrany d'informe tècnic de l'Àmbit de Territori i Qualitat Urbana de data 18 de setembre detalla els problemes produïts sobretot per assentaments diferencials i d'entrada d'aigua, que resulten en esberles i deformacions de l'estructura, podriments de bigues i inestabilitat dels forjats, caiguda de cobertes i murs (en el cas dels annexos del barri), etc. Caldrà per tant fer un examen detallat de l'estat de cada part i element constructiu de l'edifici per comprovar la seva resistència i en cas d'inviabilitat del seu ús proposar la seva substitució.

Ahora, el mateix informe elabora una proposta per abordar la restauració del conjunt considerant la urgència d'una actuació per evitar la seva pèrdua. Defineix tres fases: fase 1 per assolir condicions provisionals de seguretat i conservació bàsica, fase 2 de restauració per assolir l'estat de seguretat i conservació, i fase 3 de rehabilitació i adequació a un ús específic. La fase 1 està actualment pràcticament assolida, amb les tasques realitzades de neteja, enderroc d'elements

en perill, estintolament i documentació bàsica. Manca encara tancar les vies d'aigua.

- l'adequació de les característiques constructives a la normativa actual d'edificació i activitats. Alhora de dotar de nous usos el conjunt, caldrà determinar quins trets constructius històrics, i que cal conservar, no compleixen normativa (alçades, escales, resistències, etc.) i buscar solucions per compatibilitzar preservació i nou ús. En aquest sentit, cal recordar que pel que fa al CTE, l'article 2 preveu la compatibilitat del codi amb el grau de protecció de l'edifici i proposa cercar mesures compensatòries.

3 - Conclusions: pautes d'actuació

Atès les obligacions legals de l'Ajuntament envers la conservació del conjunt catalogat de Can Banyameres, i seguint les pautes d'actuació que marca la RPEPPA i els criteris de conservació de patrimoni, al conjunt de can Banyameres cal:

- realitzar l'estudi patrimonial que permeti el coneixement i la comprensió del conjunt, i n'orienti el seu futur. Aquest estudi ha de ser previ a la intervenció de restauració, tot i que algunes tasques poden o han de ser desenvolupades en el context de la intervenció mateixa. Aquest estudi es centrarà sobretot en la masia, que és un edifici complex fruit d'una llarga evolució i requereix d'un estudi més acurat. Ha de consistir en:
 - lectura arqueològica de l'arquitectura del conjunt (amb cates a les parets de la masia, i control dels enderrocs i desmuntatges que eventualment calgui realitzar)
 - intervenció arqueològica al subsòl
 - estudi documental

I ha de concretar-se en un document que inclogui:

- l'estudi descriptiu del conjunt, que expliqui l'organització interna (amb identificació i distribució de les estances), materials i tècniques constructives, infraestructures econòmiques, detalls i elements decoratius, proposta cronològica i evolutiva
- suport gràfic i planimètric
- identificació dels actius patrimonials i proposta de tractament (conservació dels elements d'interès, supressió dels elements aliens)

Amb aquest informe s'ha esbossat aquest estudi patrimonial (annex 3) per tal de definir un marc de treball inicial (apt. 2.3)

- realitzar un projecte d'obra i usos que respecti els actius patrimonials de l'edifici, tal com han estat identificats en aquest informe (apt. 2.3) i s'aniran perfilant a mesura que s'avanci en l'estudi patrimonial. El projecte ha de consistir en la restauració i rehabilitació del conjunt, mantenint-ne els elements i el caràcter històric i permetent alhora la seva reutilització per a usos actuals, encara per definir. L'informe tècnic de l'Àmbit de Territori i Qualitat Urbana avança una proposta que marca tres fases d'obra per assolir els objectius de conservació en funció de la seva urgència. Es considera adient aquesta proposta, i se n'aprofita l'esquema per pautar la proposta de patrimoni.

Proposta d'actuacions i fases:

FASE	ESTUDI PATRIMONIAL	PROJECTE D'OBRA
1	documentació de tots els elements susceptibles de ser enretirats o en perill de pèrdua (per exemple, els coberts del barri, mostres de pintura, etc.)	<u>amb caràcter d'urgència</u> , finalitzar les tasques previstes en la fase 1 adreçades a frenar el deteriorament, i concretament: - tancament de les vies d'aigua de la masia i de la casa modernista - retirada dels elements en perill de caiguda i que poden malmetre l'estructura - estintolament dels murs en perill de bolcar
2a	Previ a la redacció del projecte de restauració, cal ampliar exhaustivament l'estudi històric-arqueològic de la masia, que en aquesta fase ha de contemplar almenys el següent: - lectura arqueològica dels paraments - intervenció al subsòl (en extensió o cates, a valorar) - estudi documental I ha de definir ja de manera concloent: - els actius patrimonials a conservar - una proposta de tractament	
2b	Seguiment arqueològic i documentació de totes les tasques que afecten els elements originals de la masia (rebaix al subsòl, enderroc puntual d'elements, etc...)	La fase 2 ha de garantir la conservació de tots els elements d'interès històric definits en l'estudi patrimonial, previ contrast amb l'estat de conservació física.
3	Seguiment arqueològic i documentació de totes les tasques que afecten els elements originals de la masia (rebaix al subsòl, enderroc puntual d'elements, etc...)	Projecte d'obra respectuós amb els elements d'interès històric definits en l'apartat 2.3, que n'impliqui la restauració i la posta en valor.

La tècnica del Museu,
Alba Rodríguez Lázaro

Vist-i-plau,
El director del Museu,
Lluís Campins i Punter

ANNEX 1 – FITXES DEL CATÀLEG DE LA REVISIÓ DEL PLA ESPECIAL DE PROTECCIÓ DE PATRIMONI ARQUITECTÒNIC DE SANT CUGAT

A41 – Can Canyameres

B69 – Casa modernista de can Canyameres

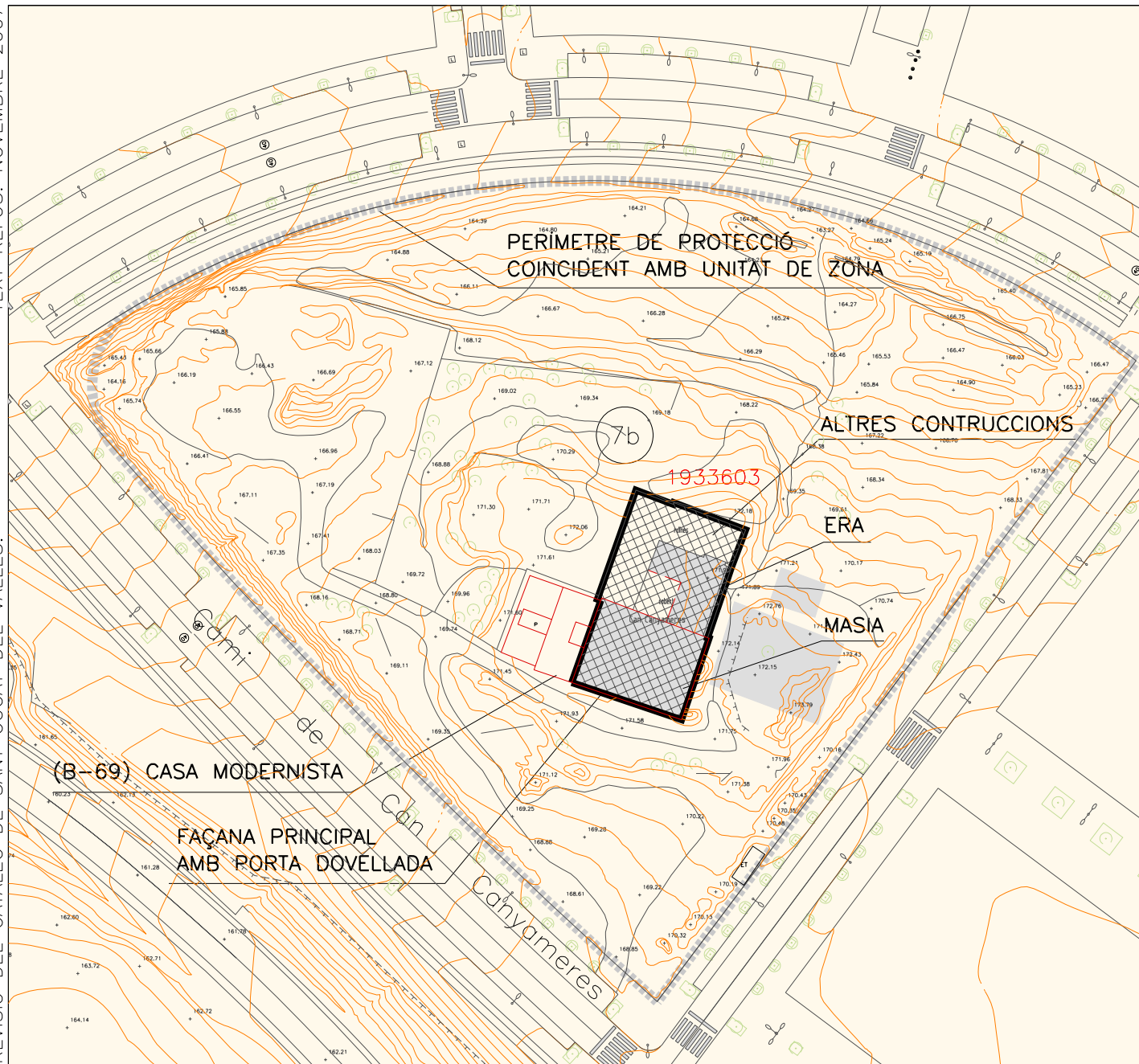

LOCALITZACIÓ:	Avinguda de Graells - Camí de Can Banyameres		
Plànol:	5 / 3C		
TIPUS D'ELEMEN	Masia tradicional		
DATACIÓ:	Segle XVI	AUTOR:	
ÚS ORIGINAL:	Habitatge		
ÚS ACTUAL:	Habitatge		
CLASSE SÒL:	REF. CADASTRAL:	2032101	
Urbà	ESTAT DE CONSERVACI	Deficient	
PLANEJA- MENT VIGENT:	Pla Parcial d'Ordenació del sector Can Bellet, Can Banyameres i La Guinardera II		
QUALIF. UR- BANÍSTICA:	7b (Equipaments de nova creació)		

NOTICÍES HISTÒRIQUES
Antiga masia reformada al segle XVI, moment en que s'afegí el portal adovellat de punt rodó, significatiu de la redempció dels mals usos posterior a les guerres remences i a la Sentència de Guadalupe.
Es desconeix l'origen de la masia i del topònim, tot i que algú apunta que la casa posseïa uns camps on es conreava el cànem.
Durant els darrers anys en que tingué activitat havia estat dedicada a la cria de bestiar boví, la llet del qual es venia per les cases de la vila.
A principis del segle XX s'afegí un habitatge d'estiueig per als propietaris, la Casa modernista de Can Banyameres (fitxa B-69).

ELEMENTS DESTACABLES	NORMATIVA ESPECÍFICA DE PROTECCIÓ	
Portal de punt rodó propi de la redempció dels remences.	ELEMENTS PROTEGITS: Es proposa el nivell de protecció A, en ser un edifici amb elements i valors suficients per ser declarat Bé Cultural d'Interès Local (BCIL). Nivell C: Pels elements destacables. Nivell D: Per les modificacions de volum i el color de les façanes.	
DESCRIPCIÓ ARQUITECTÒNICA	Obres admeses: Segons l'article 22 de les Ordenances. Obres no admeses: Segons l'article 22 de les Ordenances.	
Masia tradicional amb coberta a dos aiguavessos que correspon a la família o tipus II i subtipus 2 de la classificació de Josep Danés i Torras.	RÈGIM D'USOS: L'ús actual d'equipament és l'ús preferent.	
A la planta baixa presenta tres obertures de les quals destaca el portal adovellat de punt rodó propi de la redempció dels remences.	MODIFICACIÓ DEL VOLUM EDIFICAT: La volumetria, així com els elements interiors històrics de l'edifici protegit s'han de respectar. Els afegits obsolets han de ser retirats. Les façanes poden ser objecte de reforma aplicant els criteris de protecció tipològica.	
Al primer pis hi ha tres finestres i a les golfes amb una petita finestra quadrangular.	Les propostes d'addició o modificació del volum en el solar han de respectar l'edifici i els elements destacats, a tal fi seran d'aplicació els criteris generals de modificació del volum edificat segons normativa del Conjunt tipològic de les Masies de Sant Cugat en la fitxa D-IV.	
A la vora d'una finestra, la façana principal té adossat un pou, al costat del qual hi ha la porta d'accés a un cos afegit a la primitiva construcció, el qual, segons la tradició tipològica de la construcció de masies, té el pendent en el mateix pla i com a continuació del corresponent aiguavés. Aquest cos de llevant té una petita finestra al damunt de la porta i en el parament de llevant, coronat per tres finestres rectangulars i un ràfec carent d'interès, s'observa un paredat amb palets de riu barrejats amb totxos.	L'addició de nou volum en el solar implica la formació i aprovació d'un Pla Especial d'Equipaments, segons arts. 215 i 217 de les NN.UU. del PGM.	
A la dreta d'aquest mur hi ha l'accés a l'era del darrera de la masia, la qual està envoltada per altres construccions realitzades seguint la tradició tipològica de les construccions annexes de les masies (veure fitxa D-IV corresponent al Conjunt tipològic de les Masies de Sant Cugat).	ALTRA NORMATIVA: Segons normativa del Conjunt tipològic de les Masies de Sant Cugat en la fitxa D-IV.	

OBSERVACIONS	Nivell I. Protecció de l'entorn (art. 11 Ordenances)	
Bibliografia: Article "Can Banyameres". Autor: Octavi Galceran i Solanes.	Entorn de protecció:	Perímetre de protecció coincident amb la unitat de zona que inclou B-69.
	Tanca i cancell:	
	Jardí i subsòl:	Jaciment arqueològic de Can Banyameres. Carta Arqueològica de Sant Cugat, núm. 86.
	Vistes:	Gàlils de protecció de vistes segons plànol annex.

A-41

CAN CANYAMERES

Escala 1/1000

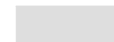
Edifici

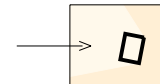
Perímetre de protecció

Altres elements

Àmbit de protecció de vistes

LOCALITZACIÓ: Avinguda de Graells - Camí de Can Banyameres

Plànol: 5 / 3C

TIPUS D'ELEMEN Casa

DATAció: Segle XX AUTOR:

ÚS ORIGINAL: Casa

ÚS ACTUAL: Casa

CLASSE SÒL: REF. CADASTRAL: 2032101

Urbà ESTAT DE CONSERVACI Regular

PLANEJA-MENT VIGENT: Pla Parcial d'Ordenació del sector Can Bellet, Can Banyameres i La Guinardera II

QUALIF. UR-BANÍSTICA: 7b (Equipaments de nova creació)

NOTICÍES HISTÒRIQUES

ELEMENTS DESTACABLES

La façana principal, baranes dels balcons, acabats de les finestres i merlets de coronament de la façana.

DESCRIPCIÓ ARQUITECTÒNICA

Edifici afegit a la construcció principal de Can Banyameres a principis del segle XX. Es tracta d'un habitatge d'estiueig d'estil modernista del qual destaquen les baranes dels balcons, els acabats de les finestres amb majòliques i l'entaulament acabat amb merlets.

OBSERVACIONS

NORMATIVA ESPECÍFICA DE PROTECCIÓ

ELEMENTS PROTEGITS:

Nivell B: La façana principal. Nivell C: Pels elements destacables. Nivell D: Per les modificacions de volum i pel color de les façanes.

Obres admeses: Segons l'article 23 de les Ordenances.

Obres no admeses Segons l'article 23 de les Ordenances.

RÈGIM D'USOS:

Segons normativa de planejament vigent.

MODIFICACIÓ DEL VOLUM EDIFICAT:

La volumetria i elements destacables s'han de respectar. Els afegits obsolets han de ser retirats.

La mitgera reconvertida a façana pot ser objecte de reforma aplicant els criteris de protecció tipològica.

Per l'addició de nou volum en el solar s'aplicarà el que es diu en la fitxa A-41 corresponent a la masia de Can Banyameres.

ALTRA NORMATIVA:

Segons normativa del Conjunt dels àmbits entre mitgeres de l'Eixample Sud en la fitxa D-X.

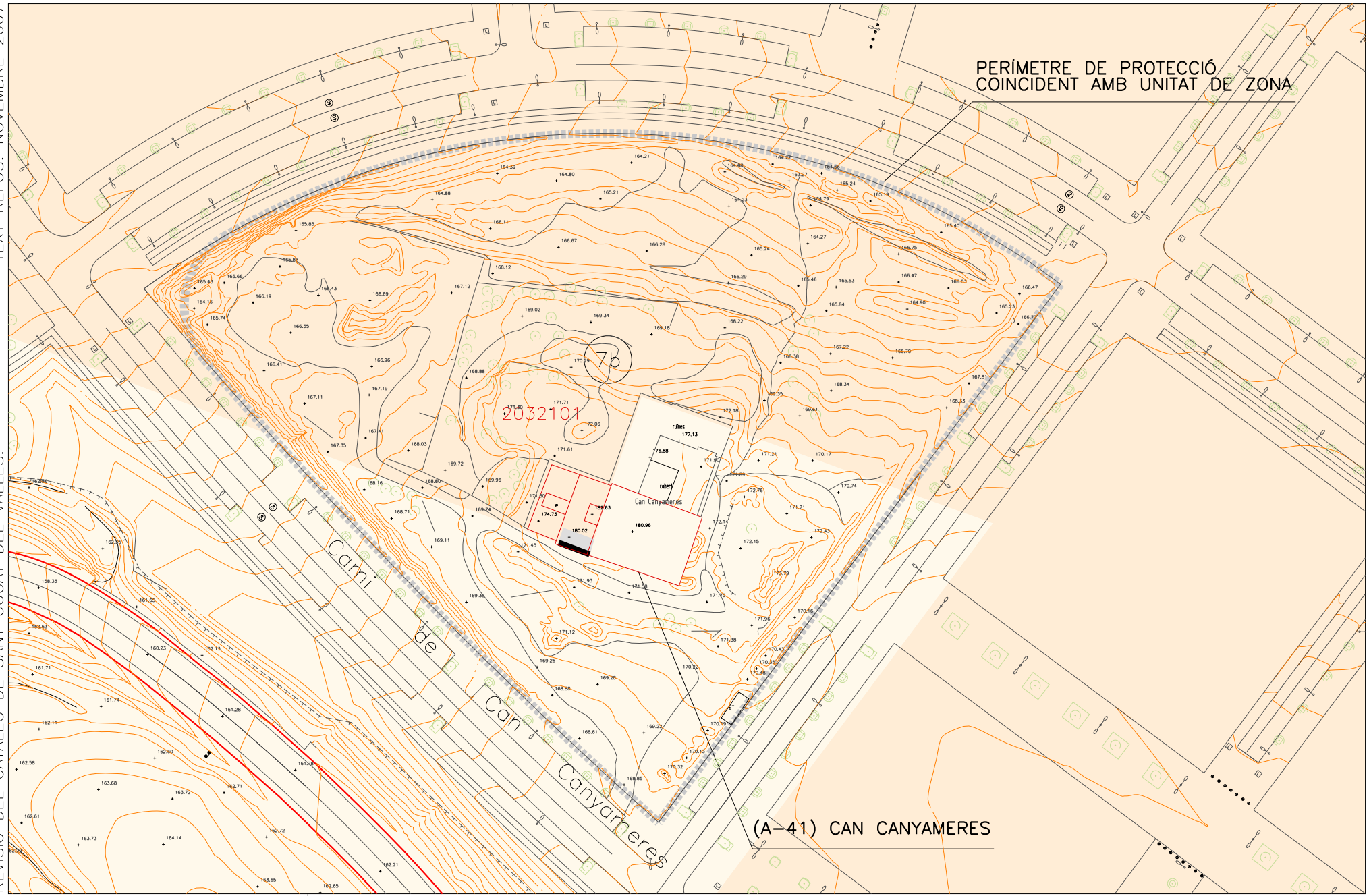
Nivell I. Protecció de l'entorn (art. 11 Ordenances)

Entorn de protecció: Perímetre de protecció coincident amb la unitat de zona.

Tanca i cancell:

Jardí i subsòl: Jaciment arqueològic de Can Banyameres (Carta Arqueològica núm. 86)

Vistes: Segons plànol annex.

B-69

CASA MODERNISTA
DE CAN CANYAMERES

Escala 1/1000

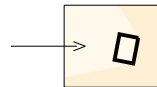
Façana

Perímetre
de protecció

Àmbit de
protecció
de vistes

ANNEX 2 – DADES HISTÒRIQUES

Sembla que en origen hi ha un sol mas de Sales, documentat per primer cop el 1112, que es dividiria en dos - sales o sales sobirà / superior i sales jussà / inferior - abans de finals del XIV, quan ja apareix el mas de sales jussà a la documentació. Avui dia són:

- Sales sobirà o superior: Can Canyameres
- Sales jussà o inferior: Can Bellet

1112 - Pere Ramon, la seva dona Ermengarda i els seus fills defineixen un mas a Sales, terme de Sant Cugat, al monestir i el seu abat Roland. Atès que no han pogut pagar / redimir ("reddere") el cens ni els usatges, ni mostrar cap carta de "largitionis" (concessió) del seu pare Ramon Gommar, ni han pogut obtenir el "directum" en els molts judicis que han tingut amb els monjos, finalment evaquen i donen al monestir el mas amb totes les seves pertinences. Ni ells ni la seva posteritat podran reclamar el mas, que serà lliure i sòlid de Sant Cugat per fer a la seva voluntat [CSCV, III, doc. 818 / 132].

1176 - Subirana deixa en testament al seu fill Pere de Xercavins la meitat del mas de Sales, tal com el té aleshores Guillem Bernat de Sales, de manera que quan Pere mori aquesta meitat reverteixi al monestir. Un mes després, Pere de Xercavins paga al monestir 1 capó per tinença, pel cens de la meitat del mas [CSCV, doc. 1105 i 1106 / 170 i 171].

1192 - Ramon, fill de Pere de Sales i la seva esposa Ramona evaquen al monestir tot l'honor que reclamaven tenir per herència, al terme de Sant Cugat, par. Sant Pere d'Octavià, lloc Vall Canaria. Accepten per aquesta evaquació/definició 30 sous [CSCV, III, doc. 1191 / 182].

1196 - esmentat el "violario" del mas de Bernat de Sales, que forma part de l'alou que Pere de Xercavins dona al monestir [CSCV, doc. 1214 / 186]

v. 1200-1220 - al capbreu del monestir capbreva el Mas de Bernat? de Sales (Salii) que fou de P. de Claramunt, que paga 2 parells de capons, tasca (del pa), braçatge, quint (del vi) i locedo [ACA, pergamins monacals, S. Cugat, c. (carpeta?) 559 / 250].

1219 - esmentat un camp que hi ha sota el mas de Sales, que deixà Guillem Bonet a Arnau Bellot, germà de Domènec Bellot [BC, 3-VI-I, 1974 / 214].

(1285 - R. de Figamà i Gr^a, cònjuges (par. SPO), arrenden a R. de Sales i G^a, cònjuges, 1 vinya, excepte els arbres, al lloc Morató, par. SPO, de la senyoria PM, durant 5 anys. L'atorgant rebrà cens de 3 òbols per Nadal a la PM, sense despesa per a R. de Figamà. Preu de l'arrendament: 30 sous [BENITO: 578 / 309].

(1286 - P. de Codina (par. SPO) arrenda a Ramon de Sales (par. SPO) 1 camp a par. SPO, de la senyoria PM, durant 10 anys, al preu de 8 sous, lliures del lluisme del senyor [BENITO: 580 / 312].

1388 - Jaume de Sales i Ròmia donen a la seva filla Francisca el mas de Sales Jussà (1388.01.27, Pere Sanahuja, not SCV) [Arxiu de Montserrat, fons Sant Cugat, perg.426] 1r esment a mas de Sales Jussà.

1388 - venda del mas de Sales (alou de la PM i de Santa Maria) per Galceran de Canet a Ramon de Sales, par. SPO [registre copiat dins Llibre d'alous del prior Castellarnau, dins

l'apartat d'alous de Santa Maria a Sant Cugat, segles després de l'acte. Compte amb els noms, que de vegades estan "actualitzats". ACA, mon. His. Vol. 1145].

1402 - Raimon de Sales (mas de Sales, par.SP, CO) confessa al PM el mas de Sales, situat al terme del castell d'Octavià, parròquia de Sant Pere d'Octavià, amb afrontacions:

- E: tinences del mas de Sales, comprades a Pere Galceran, donzell (...)
- S: honors i possessions del mas de Pont
- O: honors del mas de Campanyà
- N: tinences de dit mas de Pere de Campanyà; honors del mas Salou (entenc que es refereix a "mas de s'Alou")

Té per menadia 4 feixetes de terra al costat de les cases, que termenegen amb el camí que va d'aquest mas a la vila SCV.

Les obligacions:

- cens: 4 gallines (Nadal)
- tasca: pa i vi. Del vi al celler del monestir.
- delme: del pa i vi, i del bestiar: 1 ovella, 1 velló de llana, 6 formatges (3 maig i 3 juny) i 1 pollí si n'hi ha. Exceptuat menadia
- menadia: 10 sous (Nadal) [menadia sive porcho anyal]
- llòsol: 11 punyeres (meitat ordi, meitat anona, a l'era)
- 1 quartera de forment (a l'era) de maseter
- servituds: ser homes propis, sòlids i afocats. Mals usos: intèsties, eixòrquia, cugúcia i ferma d'esposalles.
- treball: 1 jova (per la sembra), 1 batuda i 1 femada (si teniu animals de bast)

Anot post: "vull Antich Bell del mas Salas"

[BC,ms.1136,capbreu PM, conf.3].

1664 - esmentats el mas de Sales Sobirà i el mas de Sales Jussà com a afrontacions del mas de Pont (ròneg). Concretament per al mas de Sales inferior es diu "que posseeix el Paborde Major i que abans era d'en Pau Bell, pagès SPO", i "honors del mas Sales superior que avui es d'Antoni Ferran, cotoner, ciutadà de Barcelona i abans de Mariano Clauser, adroguer de Barcelona i antigament d'Antoni Feliu". A banda, esments a Antoni Bell del mas Sales [ACA, or.his.vol.1351, capbreu PM, conf. 73.01 i altres]

in. XVIII - la casa era anomenada Casa Canyameras o Ferran [AULADELL, 1989: 55].

1705 - Al llevador de la PM, consta per a la parròquia de S. Pere d'Octavià, que Francesc Farran, cotoner i ciutadà BCN, és el tinent i paga pels masos Sales Superior i Canet (derruït) [APSPO, III-12 (Auladell) / APSPO, 13Q2 (Ribera), fol.].

1761 - entre els camins que passen per la propietat de Can Bellet, hi ha el "camí de casa Bellet a casa del senyor Cayetano Ferran dita Canyameras" [AULADELL, 1989: 53].

XVIII - XIX - Propietaris: Francesc Ferran, notari BCN (1767), Gaietà Ferran (1791), Lluís Carles de Clarós-Ferran i de Fors de Casa Major, baró de Prado-Hermoso (1882) [AULADELL, 1989: 55]. Lluís Carles de Clarós-Ferran es va casar amb Dionisia Montaner y Vega-Verdugo (morta 1870.10.06, filla de Jaime Montaner y Morey, dels Montaner de Mallorca descendents de Ramon Montaner que acompanyà el rei Jaume, i de María del Pilar de Vega-Verdugo, de la Casa dels comtes d'Alba Real de Tajo) el 1860 i van tenir fills: Maria del Pilar, Felisa, María de los Dolores i Juan María Claros i Montaner [www.euskalnet.net/laviana/gen_hispanas/montaner.html].

1860? - "Can Canyomeras" és una de les masies llistades al cens? d'edificis de Sant Cugat. Consta com a "alquería (casa de labor)", a 2,6 km de l'ajuntament, amb 1 edifici habitat de 2

pisos [AM-SCV, fotocòpia amb signatura "informac núm. 124". La data està anotada en llapis, potser errònia?, caldria confirmar-la].

1862 - "Can Canyoneras" és una de les masies llistades a la relació de cases de camp i "caseríos" del terme de Sant Cugat. Concretament es llista dins el "cuartel de poniente", i hi consta 1 casa habitada [AM-SCV, exp.33, c.3].

1896 - S'inscriu la finca al Registre de la Propietat a nom de José Antonio Massó i Llorens, doctor en Medicina i Cirurgia⁴

1902? (v. inicis XX) - s'adossa una construcció d'estil modernista al costat oest de la masia (la data de 1902 la dóna Galceran [GRAU / GALCERAN, fitxa 19]). També diu Galceran que a inicis de segle s'esfondrà la façana a causa d'un deteriorament dels materials, i que només resistí el portal de pedra.

1940's - a la postguerra la hisenda tenia 62 quarteres d'extensió, i n'era titular Pau Massó i Valls.

1949 - Jaime Català Pahisa (domiciliat al "Llano del Vinyet") sol·licita llicència per obrir un portal a la finca coneguda com a Can Canyoneras (1949.02.07). Llicència concedida 1949.03.01 [Arxiu Municipal SCV, Llicències, caixa 1840].

La propietària Florentina Mas s'anà venent les terres fins que només quedà la masia, que fou adquirida per Josep Griera [GALCERAN / GRAU, fitxa 19]. La darrera activitat fou la cria de bestiar boví, i se'n venia la llet a la vila

⁴ Personatge objecte d'un estudi: AUSÍN / CALBET (2004) "Notícia biogràfica del metge Josep Antoni Massó Llorens", Gimbernat, 42: 167-181. (web: <http://www.raco.cat/index.php/gimbernat/article/viewFile/44919/60344>)

ANNEX 3 – DESCRIPCIÓ DEL CONJUNT DE CAN CANYAMERES

Aquesta descripció és fruit d'una anàlisi preliminar i provisional a partir de la inspecció tècnica dels dies 15 de juliol i 4 d'octubre. La visió dels paraments és molt parcial i puntual, ja que els revestiments només permeten observació en els punts on aquests s'han després per deteriorament. Resta doncs pendent la intervenció arqueològica corresponent, especialment la lectura arqueològica de la masia, per tal d'arribar a una anàlisi més concloent.

El conjunt de Can Banyameres (fig. 1 i 2) està situat sobre una petita elevació del terreny, i encarat a sud com és habitual en aquest tipus de construccions. La urbanització de l'entorn l'ha situat al centre d'una gran parcel·la, i minimitza avui dia aquesta posició preeminent originària. La cartografia més antiga mostra un accés a la masia pel seu costat est, des de can Bellet, tot i que després s'amplien els accessos (annex 5). Actualment no queda rastre dels camins, a excepció del que resta entre la masia i l'era, que era una derivació per entrar al barri. S'observa també al seu entorn els antics marges o desnivells que separaven el conjunt dels camps de conreu i entre els mateixos conreus: el marge de la part davantera, i els marges a la part posterior.

Dins el conjunt de Can Banyameres, distingim dos espais diferenciats tot i estar construïts de manera annexa:

- la masia de Can Banyameres (la masia pròpiament dita i els edificis que formen el seu clos o barri). Correspon a l'edifici protegit a la fitxa A41.
- la casa modernista, que correspon a l'edifici protegit a la fitxa B69, i el seu clos annex al seu costat oest, que no té protecció.

Fig. 1 – Vista del conjunt de Can Banyameres, encarat a sud per aprofitar la llum.

Fig. 2 – El conjunt de Canyamelers i les parts que el componen

la masia i el seu clos

La masia està formada per tres elements (veure planimetria a annex 6):

- l'edificació principal, la masia pròpiament dita, d'estructura clàssica
- el cós adossat a l'est
- el barri amb els annexos

a) la masia pròpiament dita

- Tipologia: Masia d'estructura clàssica, segons es configura la masia catalana als segles XVI i XVII. És la masia de tres còssos, que es desenvolupa a partir del mas medieval amb l'objectiu de donar centralitat i preeminència a la sala, l'espai representatiu i simbòlic de la bonança pagesa. Aquesta tipologia genera una façana amb un eix de simetria format per carena – finestra de la sala – portal, i obliga a un cert artífici per sostenir l'estructura de coberta (el carener no coincideix amb cap mur estructural) [MONER 2001 i 2005]. Genera alhora una estructura i unes solucions que coincideixen plenament amb les que mostra Canyamelers
- Estructura i evolució: edifici de tres còssos paral·lels i un quart perpendicular a la part posterior (nord), amb teulada de doble vessant i carener perpendicular a la façana. A manca de l'estudi arqueològic exhaustiu, la hipòtesi és que es tracta d'una construcció de nova planta que aparentment podria haver comprès ja d'inici els quatre còssos (el mur de tancament est sembla el mateix en el seu traçat de sud a nord, almenys a nivell de planta baixa, ja que es reproduïx a ambdós costats la cantonada amb carreu, i sembla que el mur que separa el cós posterior de la resta s'adossa a aquest mur previ (fig. 4)). Si fos així, podria tractar-se d'una

construcció del segle XVII, en base al fragment d'escudella decorada amb reflex metàl·lic localitzat al gruix de fang al terra de la cuina escolat del reblliment de la tàpia (fig. 3). També sembla que part del cós perpendicular pot haver estat refet posteriorment, modificant-se el material i les solucions. No es pot descartar, però, que aprofiti murs preexistents. En tot cas, aquesta estructura es repeteix sovint, amb alguna variant, en masies santcugatzenques (ex. Can Marcet, Can Bell) i vallesanes. Els tres cossos paral·lels són destinats a habitatge, a excepció generalment d'un cós lateral de la planta baixa que es destina a estable. El transversal sol acollir en planta baixa el celler, i en alguns casos és afegit en ple auge de la viticultura (annex 6). Aquest nucli té planta quadrada imperfecta, de 14,30 m. aprox de costat, i cada cós té un ample interior a l'entorn dels 4 m.

Fig. 3 – Fragment de plat decorat amb motius en reflex metàl·lic aplicats amb pinzell pinta de tres puntes. Recollit al gruix de terra escolat de la paret de tàpia de la cuina. Datació: vers segle XVII.

- Fàbrica: fàbrica tradicional, amb materials i tècniques tradicionals i alhora específiques de cada moment.
 - o Els murs estructurals, els que defineixen els 4 cossos (i a excepció de part del mur nord de la masia), són de tàpia (70-90 cm gruix en planta baixa) i descansen sobre un sòcol d'1 o 1,5 metres aproximadament d'alçada, fets amb palet de riu lligat amb morter. Les cantonades, almenys a nivell de planta baixa, estan realitzades amb carreus per reforçar-les (fig. 4b). I el parament exterior està acabat amb filades de rajol pla discontinu, segurament amb el mateix objectiu (s'observa força bé al mur de tancament est des del cós adosat, especialment al pis superior, i puntualment a les façanes davantera i posterior (fig. 5a)). En algun punt s'observa també la tècnica: empremtes de la fusta de la tapiera, perímetre de les tapieres, llits o tongades de terra de la tapiada (fig. 5b). Respecte la façana principal es té notícia d'una reconstrucció a causa de l'esfondrament ocasionat per les pluges a començaments de segle XX, al qual només hauria resistit el portal. Però o bé es va tractar d'un esfondrament puntual, o no es troba correspondència amb l'observat de moment. Per altra banda, hi ha parts, especialment a la façana posterior, on s'observen altres materials al parament exterior, que segurament són fruit de refaccions.

Fig 4a. Sòcol de palet de riu lligat amb morter sobre el qual s'aixeca la tàpia (cós transversal o celler)

Fig. 4b – Cantonera nord-est de la masia original, a la façana posterior.

Fig. 5a – Detall de la secció del mur de tàpia, amb el rajol de pla al parament exterior (cós annex, P1).

Fig. 5b – Detall d'una tapiera i les filades de rajols al parament exterior de la masia (cós annex, P1), ara dins el conjunt arran la construcció de l'annex est.

- El pis és el tradicional embigat de bigues de fusta, llates, i solera de rajol quadrat o rectangular, sobre la qual es disposa el paviment. En general s'observen dos tipus de bigues: secció rodona i secció rectangular estreta (fig. 6).

Fig. 6 – Embigat amb bigues de fusta, llates i solera de rajol quadrangular (cuina)

- La coberta és una teulada tradicional: de doble vessant, amb el carener perpendicular a la façana, que descansa sobre un embigat de bigues, llates i solera de rajol quadrat. Empra la teula àrab, combinant-la en cobertora i en canal (fig. 7 c i d). En no tenir accés a la planta golfes, no s'ha pogut observar el sistema de suport del carener. La coberta cobreix també el cós afegit a l'est projectant la teulada per sobre. Tot i el seu aspecte uniforme, es distingeixen diverses fases o refaccions a partir de la solució del ràfec: a la façana principal el nucli principal té un ràfec format pel cap de rajol quadrat, amb més gruix que el que sobresurt del cós est (fig. 7 a). A la façana posterior, la meitat oest del nucli principal presenta una imbricació que combina 3 filades de caps de teula i de de rajol. La meitat est té una superposició menys, les teules estan del revés, i es projecta per sobre del cós est trencant només aquest esquema en el tram coincident amb el mur est del nucli principal de la masia (fig. 7 b).

7a

7b

7c

7d

Fig. 7 – Coberta de la masia

- a) canvi de ràfec a la façana principal
- b) canvi de ràfec a la façana posterior
- c i d) vistes de la teulada

- Façanes. A causa de l'addició del cós est i la casa modernista, només són visibles la façana principal i la posterior, i la façana est des del cós afegit.
 - o La façana principal (fig. 8) és molt simple, destaca el portal de punt rodó amb grans dovelles de pedra de Campanyà. Els finestrals són, per format i composició, els tradicionals de les masies: format rectangular, reflex de la distribució interior, i d'una senzillesa extrema en no disposar d'elements d'emmarcament de pedra (brancals de maó). Només l'obertura de l'estança est en planta baixa s'escapa a aquesta lògica: és un gran finestral que res té a veure per dimensions i format amb el caràcter de l'edifici. Les fotografies antigues mostren al seu lloc una petita finestra que es correspondria amb una estança destinada a estable o magatzem agrícola. Posteriorment se li obriria un accés directe a l'exterior. A l'alçada de les golfes hi ha petita obertura per l'accés dels coloms. El revestiment actual és un morter però la fotografia antiga senyala un enguixat blanc, amb un sòcol més fosc i un rellotge de sol pintat entre la finestra de la sala i la del cós est. Es conserva encara el pal punter d'aquest rellotge.

Fig. 8 – Façana principal de la masia

- La façana posterior no mostra cap voluntat estètica o ordenadora (fig. 9). Disposa d'un únic accés a la planta baixa, i diverses obertures a les estances interiors, parcialment tapiades posteriorment a causa de l'addició de coberts d'uralita. La pèrdua del revestiment deixa veure un parament molt heterogeni, on predomina el reble – palet de riu, maó, teula, etc... – , i que segurament és fruit de diverses refaccions.

a

b

c

Fig. 9 – Detalls de la façana posterior
a) meitat oest de la façana b i c) detalls de la meitat est

- La façana est queda íntegrament oculta a l'exterior pel cós est adosat, que es recolza en la seva estructura. Des de dins aquest cós es pot observar el mur de tàpia i el seu sòcol de pedra en els punts on s'ha després el revestiment de morter o de guix, o on aquest és prou prim per suposar-ne els materials (fig. 5b i 35a).
- La façana oest queda íntegrament oculta per la casa modernista, que es recolza en la seva estructura. Des de dins la casa es pot observar el mur de tàpia en els punts on s'ha després el revestiment de morter.
- Organització interna i descripció de les estances: L'interior està distribuït en dues plantes i golfes, les estances s'adapten a la compartimentació dels còssos constructius i la funció de cada una segueix l'esquema habitual en les masies catalanes.
 - en planta baixa:
 - al cós central: vestíbul d'accés i distribuïdor, amb una senzilla escala al fons que puja directament a la sala (fig. 10). L'espai sota l'escala s'aprofita com a armari rebost (fig. 12). Darrera el portal hi els encaixos per fixar la barra que barrava la porta (fig. 11). Les parets estan revestides amb morter i capes de guix blanquinós, amb una franja verda a la part inferior i una gris a nivell del forjat.

L'escala, al fons del vestíbul, comunica amb la sala. El primer tram, curt i perpendicular a l'eix, té un paviment i una barana moderns, mentre que el tram següent, perpendicular al cós i construït amb volta catalana, conserva paviment antic. En el punt de canvi de tram disposa d'una porta per blindar el pis de dalt, i una obertura a l'envà a tall d'espiell per vigilar el vestíbul.

Fig. 10 – Vestíbul

Fig 11 – Portal d'accés al vestíbul, i encaixos per a la barra de seguretat. Fig. 12 – Rebost sota la volta de l'escala.

- al cós esquerre: cuina, amb la llar de foc al fons sota una gran campana el faldar de la qual, un envà de maó de pla inclinat, recolza sobre una biga que alhora és suport per la típica lleixa de xemeneia. Sota la campana hi ha l'estructura amb volta del forn de pa⁵ i el fogar. El fogar té una solera de planta semicircular, i la part de paret que li correspon està formada per blocs de pedra i maó. Conserva el ganxo de paret d'on penjaven els clemàstecs (fig. 13). Tot aquest espai està en perill d'ensorrament a causa del gran esvoranc excavat per l'aigua de pluja (fig. 15).

Altres elements característics són un parell d'armaris de paret, un nínxol a tocar de la llar de foc (fig. 16), i el taulell de la cuina (fig. 14). D'aquest darrer han desaparegut ja la pica i els fogons, i resten només l'estructura d'obra i l'enrajolat ceràmic (rajola blanca i dues filades de rajola blava amb aigües, típiques època 1910-1920 aprox.)

Disposa d'un única finestra, a façana, i un únic accés, des del vestíbul. El mur est mostra una forta corbatura (10 cms aprox) en vertical que coincidiria amb el punt de contacte entre el sòcol de pedra i l'alçat de tàpia. El revestiment de les parets és similar al del vestíbul, tot i que fou posteriorment pintat d'ocre.

⁵ Pendent comprovar si a la llinda de la boca del forn hi ha gravat. Ara brut i fosc, no es veu bé.

Fig. 13 – Llar de foc

Fig. 14 – Taulell de la cuina

Fig. 15 – Esvoranc obert per filtració d'aigua a la paret de la cuina

Fig. 16 – Armari de paret i nínxol

- al cós dret: actualment presenta una construcció interior de fals sostre de guix i parets amb un revestiment de gruix enguixat que oculta la fàbrica original a excepció del costat sud, on ha desaparegut el fals sostre. Aquest espai està ara compartimentat en una estança (fig. 17) i un lavabo de creació recent - 2^a ½ XX - (fig. 18), però tradicionalment sol ser l'espai per a estable o magatzem agrícola, funcions que encaixarien més amb les obertures originals: cap aparentment al traçat est, i una petita finestra a façana. El forjat real és similar al del vestíbul.

Fig. 17 – Estança del cós dret

Fig. 18 – Lavabo construït dins el cós dret

- al cós posterior: espai destinat a celler (fig. 19). Disposa de 2 cups a l'extrem oest, de tipologia habitual: quadrangulars, revestits de rajol vidriat en to vermellós, però no soterrats perquè s'adaptin al punt d'entrada del raïm. Aquest és l'obertura oest, ara tapiada arran la construcció de la casa modernista. Es conserven encara les cordes que ajudaven els trepitjadors a no caure. I davant els cups, rebaixat al terreny, el dipòsit de recollida del most.

Penjada a la paret hi ha una menjadora, fora del seu emplaçament original.

a

b

c

Fig. 19 – Racó dels cups, al celler

a) vista general

b) detall de l'interior d'un cup

c) detall del xumet

El paviment general de la planta baixa és un rajol quadrat (24,5 cm de costat), a trencajunt, que és el característic de les plantes baixes de llars pageses, on es concentra l'espai de treball (fig. 21). S'observen diferents rajols dins aquest tipus, que remetien a refaccions. Hi ha un exemplar de rajol amb marca de

palmeta a l'estança est. Només no el trobem al celler (terra), el rebost (rajol similar però més antic) i el lavabo (gres ceràmic).

Totes les portes interiors d'aquesta planta són d'arc de punt rodó, que segurament està construït en maó de cantonada escapçada com s'insinua clarament a la porta de la cuina (fig. 20), i tal com és habitual a les portes del XVII - XIX (paral·lels: Can Marcet, Can Vilallonga).

Fig. 20 – Porta del vestíbul a la cuina, amb detall dels maons escantonats

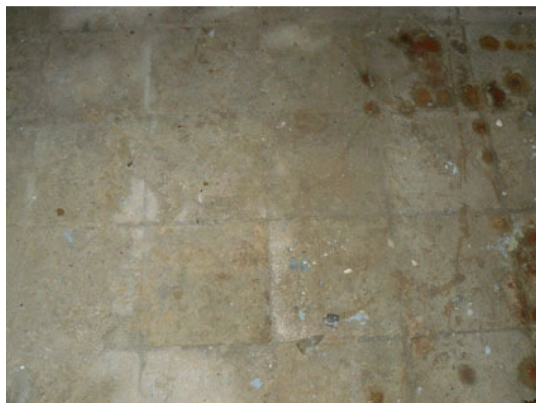

Fig. 21 – Paviment de rajol quadrat (cuina)

○ en planta pis:

- al cós central: la sala. Tot i tractar-se de l'espai més noble de les masies, a Can Canyameres és d'una senzillesa absoluta (fig. 22). Només mostra com a elements diferenciadors un paviment de rajol més petit (10 x 10 cm aprox) disposat de caixó (fig. 24) i una minsa decoració pictòrica. Així, a la pintura que es troba a la majoria d'estances de la planta pis, i consistent en un sòcol gris, una línia grana, el gruix de la paret en blanc i una franja marró a l'alçada del forjat, se li afegeix una franja de perles i oves de color marró sota la línia grana. Aquesta pintura es conserva força deteriorada a diversos indrets de la sala, i en millor estat a la barana que separa l'escala (fig. 23).

Fig. 22 – la sala vista des dels costats

Fig. 23 – detall de la decoració pictòrica a la paret de la sala

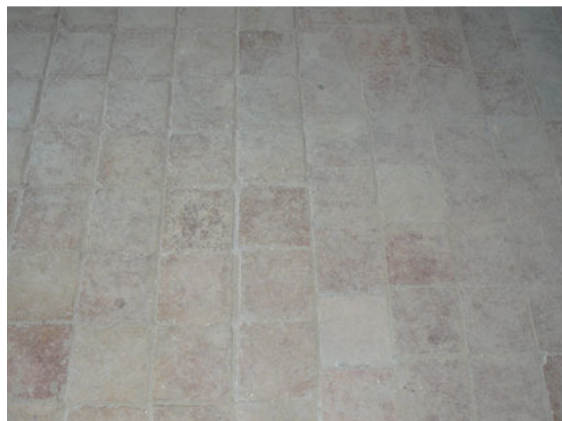

Fig. 24 – Paviment de la sala, compostat de rajol de petites dimensions

A l'angle nord-oest, hi ha un petit forjat (llates i solera de maó) que cobreix parcialment el forat d'escala, i que seria emprat com a prestatge (fig. 25).

El forjat superior, que sosté les golfes, repeteix la mateixa fórmula que l'inferior - bigues, llates i estesa de rajol – però amb bigues exclusivament rectangulars, i amb un ritme més ordenat i regular (fig. 26).

Fig. 25 – Lleixa sobre l'escala

Fig. 26 – Forjat sobre la sala.

La sala també actua com a distribuïdor i dóna accés a les estances laterals i posteriors.

- estança al cós esquerre: és el dormitori principal, el del cap de la casa, col·locat sempre a sobre de la cuina per aprofitar l'escalfor de la llar de foc, el fumeral de la qual puja pel costat nord de l'estança. Té una compartimentació en alcova, delimitada per un envà amb remat ornamental, una solució senzilla però intencionada (fig. 27). Les parets estan pintades fins a dos terços de l'alçat en to vermellós. El paviment és de rajol ordinari a la mescla, paviment habitual als espais residencials de les llars pageses (fig. 28). I el

sostre és el forjat de la coberta (biga de secció rectangular, llata, estesa de maó rectangular, i a sobre les teules).

Quan es va construir la casa modernista es va obrir des de la seva escala un accés que comunicava directament a l'alcova, inutilitzant o limitant aquest espai com a espai de dormir.

Fig. 27 – envà d'alcova, dins el dormitori principal

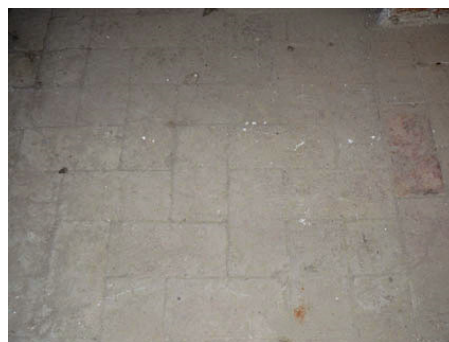

Fig. 28 – Detall del paviment de rajol ordinari a la mescla

- al cós dret: hi ha una estança que en origen seria un dormitori, però que posteriorment va adquirir funcions agrícoles i se'n va tapiar l'accés des de la zona principal de la sala (fig. 29). Aquesta estança té accés doncs des de l'escala, i dóna accés alhora a la planta pis del cós annex a l'est i a la planta golfes (fig. 30). Aquests dos espais són espais clarament agrícoles: la planta golfes estava destinada a colomar, i el cós annex a galliner. El paviment és el mateix que el de l'alcova. Al mur que la separa del cós est hi ha una obertura rectangular a uns 2 m. d'alçada, retallada a la tàpia, que potser té a veure amb la funció de corral de l'aviram.

Fig. 29 – Estança del cós dret de la masia

Fig. 30 – Accés a les golfes des de l'estança del cós dret de la planta pis

- cós posterior: està dividit mitjançant envans no estructurals en tres estances petites i una comuna (fig. 31). El paviment és el mateix que el de l'alcova. La comuna conserva l'estructura d'obra, part de la fusta del taulell i el recipient ceràmic amb tot el baixant que passa adossat a la paret interior del celler. Desguassa en un pou mort.

31a

31b

31c

Fig. 31 – Pis superior del cós posterior

- El finestral està parcialment tapiat i partit per un envà posterior
- Imatge d'una de les estances del cós posterior, amb l'altra part del finestral.
- Detall de la comuna.

A diferència de la planta baixa, les portes són totes adintellades, presumiblement amb dintell de fusta.

- planta golfes: ocupa l'espai sobre la sala i sobre el cós transversal o nord. S'hi accedeix a través d'una obertura que dona a l'estança est, mitjançant una escala de mà que ara no hi és (fig. 30). No ha estat possible pujar-hi abans de tancar aquest informe. Presumiblement la part sobre la sala estava destinada a colomer, per tal que és el més habitual i que es conserva a façana una petita obertura per aquest fi. I possiblement s'hi

posés algun dipòsit d'aigua que pujaria dels dipòsits soterrats davant la façana, segons sembla pels tubs en façana.

b) el cós adossat a l'est

Es distingeix perfectament per la seva posició asimètrica, l'adossament a la cantonada i el ràfec de la teulada. Està construït amb material de reble (palet de riu de mida mitjana, algun carreu reaprofitat i maons), i medeix 4,15 m d'ample per 14,30 de llarg. Té dos plantes i s'integra a la masia seguint la lògica constructiva tradicional (fig. 32). Té en origen funcions ramaderes.

- planta baixa: disposa d'estances reduïdes, sostre baix, i obertures mínimes de ventilació. Està compartimentada en tres espais, amb el sud i el central amb un paviment de maó de costat, i el nord de maó de pla. Una línia de menjadores al nivell de terra apunta el seu ús com a corral per quadrúpedes de mida mitjana (ovelles, cabres). Té doble accés, tant per la part de façana (ara tapiada), com per la posterior (fig. 33 i 35).
- planta pis (fig. 34): ara només és accessible des de la masia. Tot i que possiblement pogués haver estat destinada en origen a estances domèstiques (restes de pintura a les parets, tipus de paviment, accés des de l'interior de la masia), en una darrera fase va ser emprada per guardar l'aviram (resten encara reixes de galliner). Disposa ara al costat est d'obertures quadrades, ben enrasades amb maó modern, que són relativament recents (2^a ½ XX, no s'aprecien a la fotografia de 1912-1928).

Fig. 32 – Cós afegit al costat est, façana anterior i posterior.

Fig. 33 – Cós annex, imatge de l'interior de la P0.

Fig. 34 – Cós annex, imatge de l'interior de la P1.

a

b

Fig. 35 – Detalls dels corrals de la P0 del cós annex.

- a) Menjadora. La paret on recolza fons és el sòcol de la paret de tàpia del nucli de la masia.
- b) paviment de maó de costat

El conjunt format per la masia original i el cós est disposa d'un sistema de recollida d'aigües de pluja a nivell de coberta que la fa derivar a dipòsits soterranis al perímetre exterior i immediat. Està repartit en 2 unitats:

- un gran dipòsit a l'est, que recull l'aigua a través d'un baixant de terrissa empotrat a la paret mitjançant una arqueta (fig. 36). S'hi distingeixen clarament dues fases: un primer dipòsit petit, que és ampliat en direcció nord més tard (tram més ampli, ús de ciment o formigó).
- un dipòsit davant de façana, que recull l'aigua per dos punts: un baixant més modern adossat al costat oest la façana mateixa, i segurament des de l'arqueta anterior també. Aquest dipòsit havia disposat temps enrere d'un brocal sobre el seu accés. Els tubs que pugen des d'aquest punt a la planta golfes fan pensar en un dipòsit d'aigua a les golfes per distribuir aigua

L'ús de materials moderns (lliscats interiors de formigó/ciment?, baixant uralita?) indica que tot i tractar-se de solucions tradicionals, van estar en ús i ple rendiment fins èpoques ben recents. De moment no s'ha localitzat cap pou que capti aigua del subsòl en tot el conjunt. La seva inexistència posaria de relleu la necessitat d'un sistema de recollida d'aigua de pluges.

Fig. 36 – Dipòsit al subsòl al peu de la façana est:
a) sistema de conducció des de la coberta b) arqueta
c) accés al dipòsit d) interior

c) el barri amb els annexos

El barri es desenvolupa a la part posterior (nord) de la masia, on un mur de tanca genera un espai quadrat de quasi 19 m de costat. Abasta els límits d'una plataforma que a la banda nord queda sobre elevada i va requerir en el seu moment de contraforts exteriors per sostenir-se (fig. 37). Aquest espai s'accedeix des de l'exterior des del costat est, on hi ha dos portals un dels quals, d'obertura recent⁶, substitueix l'immediat al seu sud, l'original

⁶ Aquest portal podria correspondre al de la llicència sol·licitada el 1949 per obrir un portal a la finca de Can Canyameres [Arxiu Municipal SCV, Llicències, caixa 1840].

i clausurat parcialment al seu moment per un cobert d'uralita. La tanca està construïda amb diversitat de materials: pedra, fragments de rajols i teules, etc. Aquest espai, molt deteriorat i amb modificacions recents de l'època en què funcionaria com a vaqueria, requereix una inspecció més detallada, i el que es recull aquí és especialment preliminar i provisional. Conté dos edificis antics, i un seguit de coberts més recents d'uralita:

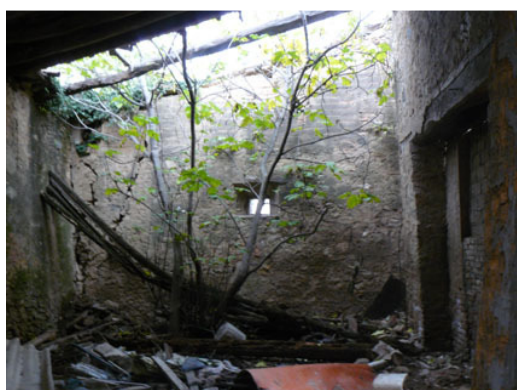
- un edifici en sentit nord – sud, que configura el costat oest del recinte (fig. 38). Comunica amb l'altre edifici mitjançant un ampli portal que té com a dintell una impressionant biga de fusta. La teulada era a un sol vessant, amb pendent cap a l'exterior del recinte.
- un edifici en sentit est – oest, que configura el costat nord del recinte (fig. 39). No conserva ni teulada ni el gruix del mur de tancament sud, de tàpia. La teulada era a un sol vessant, amb pendent cap a l'exterior del recinte. La menjadora correguda i els dipòsit al subsòl indiquen l'espai d'estabulació de les vaques en l'època de la vaqueria. La menjadora està realitzada amb materials força moderns: maó no massís, ciment lliscat. Els dipòsits són dos unitat intercomunicades, una de les quals estava clausurada per una llosa amb la llegenda "Medin Bell 15-8-50",
- construccions precàries, que recolzen als murs estructurals i s'acaben de construir amb envans de maó i coberts d'uralita. La que recolzava al mur nord de la masia va suposar al seu moment el tapiat del portal d'accés a l'exterior i de part de les finestres de la planta pis. Ha desaparegut ara quasi per complet. Entre aquestes construccions destaquen les conilleres, adosades a la façana nord de la masia.

a) costat est, amb els dos accessos

b) costat nord, amb els contraforts sobre el talús

a) interior

b) vista des de l'edifici nord, amb el portal de gran biga com a dintell parcialment tapiat

Fig. 38 – Edifici que tanca el barri pel costat oest.

Fig. 39 – Edifici que tanca el barri pel costat nord

- a) imatge general
- b) dipòsits de la vaqueria al subsòl

Cal considerar com a part de la masia de Can Canyameres l'espai d'era ubicat a l'est del conjunt i fora del clos (fig. 40a). És una plataforma que en el seu moment es va pavimentar amb formigó, i es desconeix si a sota podria haver una era original de rajol. Les fotografies més antigues mostren pellers tradicionals en aquest indret, i les més recents, ja d'època de mecanització, bales de palla apilonades. En aquest espai hi ha també dos pilars o brancals de portal (fig. 40b), que és el que resta d'una tanca ara desapareguda, possiblement de filferro segons les imatges, que deuria encerclar l'era tot i la seva posició respecte la plataforma de formigó. Aquests dos pilars estan fets de pedra i materials diversos, entre els quals hi ha pedra tallada, amb especial atenció a un carreu que dibuixa unes ones, fragments d'opus signinum que indiquen la presència d'un jaciment romà proper (el de Can Bellet?), etc.

Fig. 40 – Espai d'era

- a) imatge general
- b) detall d'un dels pilars o brancals del portal d'accés

la casa modernista i el seu clos

a) la casa modernista

- Tipologia: És una casa d'estiueig adossada a la masia, que trenca formalment i conceptualment amb aquesta, però s'hi integra seguint la lògica tradicional d'addició de còssos. Tipològicament s'acosta a la casa urbana entre mitgeres de l'època, per l'estructura i la composició de façana, més que als xalets aïllats (fig. 41).

Fig. 41 – Casa modernista i el seu clos

- Estructura i fàbrica: És d'un sol còs, però amb un ample (6 m) superior al tradicional (4,75 – 5 m). Disposa de dues plantes i un terrat pla amb badalot acabat en forma de torratxa. Està construïda amb maó i aprofita la paret exterior oest de la masia. Els forjats són de revoltos sobre bigues de fusta de secció rectangular i prima, amb una mínima motllura (fig. 42). El terrat és el típic terrat a la catalana, on l'enrajolat es disposa sobre una solera que descansa sobre uns envanets de sostremort perpendiculars a l'embigada, creant alhora una cambra d'aire (fig. 43). Als manuals de construcció de l'època i posteriors [BENAVENT 1934; FULLANA 2005] aquests envanets recolzen sobre els revoltos i eviten les bigues per no ser afectats per moviments, però a la casa modernista de Can Canyameres recolzen justament sobre les bigues. La cambra d'aire aïlla l'interior de la casa de la temperatura exterior, i respira a través d'uns respiralls que són acabats a l'exterior amb un element ornamental. Aquesta solució del terrat a la catalana es generalitza a finals del segle XIX.

Fig. 42 – Forjat de revoltons sobre bigues (planta baixa, menjador).

Fig. 43 – Terrat a la catalana
a) terrat a l'exterior
b) espai del sostremort que forma part del terrat a la catalana

- Façanes (fig. 41): Mostren una composició simètrica i ordenada, amb obertures de format rectangular i vertical que responen al pla funcional. Finestres, balcons i porta d'accés estan decorats amb una faixa a la part superior que a la façana principal està acompanyada amb majòliques verdes (fig. 44). Els balcons disposen de les característiques baranes ventrades. El terrat està coronat amb merlets ornamentals.

Fig. 44 – Rajola verda que constitueix la base ornamental de les obertures de la façana

- Organització interior i descripció: L'interior conserva la distribució original, que és la característica de les cases urbanes del seu moment, amb l'escala, construïda sobre volta, paral·lela a un costat (en aquest cas adossada a la paret de la masia) i precedida d'un espai rebedor (fig. 45). Manté l'aspecte quasi original per tant que conserva paviments, acabats de parets, fusteries, etc... si bé despul·lat de mobiliari.
 - o A la planta baixa hi ha el menjador, la cuina i una estança al fons. El menjador és la sala de més prestància per amplitud, i conté alguns detalls - permòdols falsos sota les bigues – que denoten un tractament especial. La cuina conserva la campana, en el format característic de les cuines del moment (fig. 46). L'estança del fons té les parets ocultes per un revestiment modern de formigó. Cal suposar-li funcions agrícoles, atès que té accés a l'exterior mitjançant un gran portal, i presumiblement és lloc de pas al punt de descàrrega del raïm al celler de la masia (la paret est de l'estança és la del celler).
 - o A la planta pis hi ha un lavabo i cinc estances (dormitoris, potser algun despatx).

Fig. 45 – vestíbul i escala

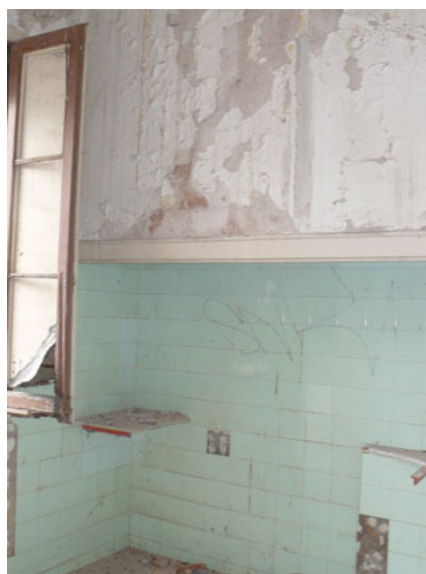

Fig. 46 – cuina

Les estances estan pavimentades amb rajola hidràulica de dissenys modernistes i diferenciats per a cada espai (figs. 47 i 48). Els espais de pas (escala, vestíbul) i els més utilitaris (lavabo, cuina) tenen rajoles més senzilles i econòmiques, de dissenys més simples que combinen blancs i grisos. El menjador i les estances de la planta pis presenten un model diferenciat per a cada cas, policroms, amb dissenys més elaborats, sanefa perimetral i format de rajola de mostra (quatre rajoles amb el mateix motiu sumen una composició concreta). L'estança al fons de la planta baixa ja no conserva el paviment original.

Vestíbul

Escala

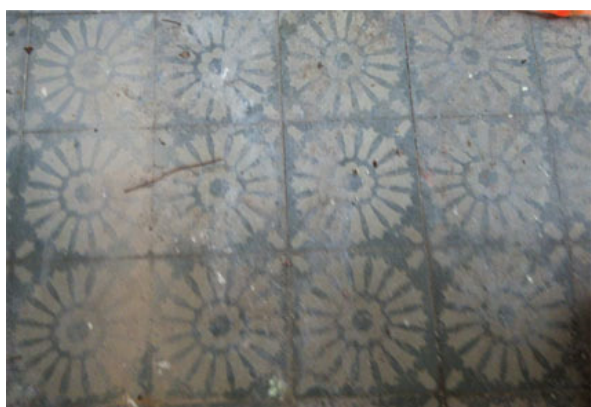

Menjador

Cuina

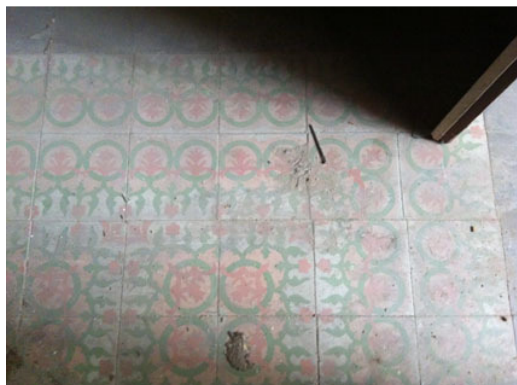
Fig. 47 – Paviments de rajola hidràulica de la planta baixa de la casa modernista

vestíbul

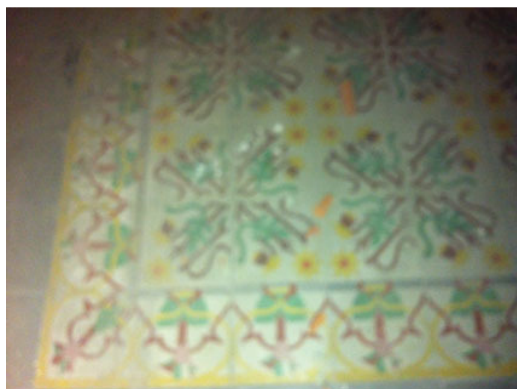
Lavabo

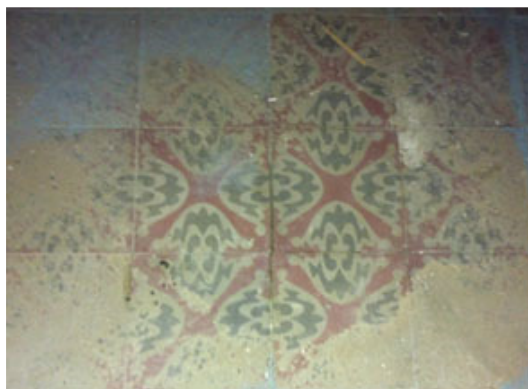
Estança anterior est

Estança anterior oest

Estança centre

Estança posterior, costat oest

Estança posterior, costat est

Fig. 48 – Paviments de rajola hidràulica de la planta pis de la casa modernista

També la casa modernista disposa d'un sistema de recollida d'aigües del terrat. Podria alimentar mitjançant baixants exteriors ara parcialment perduts la cisterna amb accés des del clos de la casa (fig. 49b).

b) el clos de la casa modernista

Adosat al costat oest de la casa modernista hi ha un recinte amb uns coberts de construcció recent, que té la llargada de la casa. Les fotografies més antigues ja reproduïxen el tancat inicial, de paredat o reble, que funcionaria a manera de clos particular de la casa (annex 4). Posteriorment es va recreïxer el tancat amb totxo, i es van construir coberts a l'interior amb materials contemporanis (totxo, bigues de formigó) que no tenen cap interès històric. Al centre hi ha l'accés a una cisterna soterrada, que presumiblement recull l'aigua del terrat (fig. 49).

Fig. 49 – El clos de la casa modernista

- a) tanca del clos des del costat oest
- b) Interior del clos, ara ocupat per construccions recents. L'accés a la cisterna es troba al centre del pati.

BIBLIOGRAFIA

BENAVENT, Pere (1934) *Com he de construir*

FULLANA, M. (reed. 2005) *Diccionari de l'art i dels oficis de la construcció*.

MONER CODINA, Jeroni (2001) "La "sala" com a espai vertebrador de l'evolució tipològica del mas", a Els mas català durant l'edat mitjana i la moderna (segles IX-XVIII). Actes del Col·loqui celebrat a Barcelona, novembre de 1999. CSIC.

MONER, Jeroni (2005) "La masia: una arquitectura singular", dins La masia catalana. Evolució, arquitectura i restauració, dir. per Ramon RIPOLL. Edicions Brau, Barcelona.

ANNEX 4 – FOTOGRAFIA ANTIGA

Autor: Antoni Gallardo i Garriga. Data: Entre 1912 i 1928.
Memòria Digital de Catalunya. Arxiu Fotogràfic del Centre Excursionista de Catalunya, Estudi de la
Masia Catalana. Ref: AFCEC_EMX_X_1004

Arxiu Municipal de Sant Cugat, fons L'Abans, ref. CUG-064-0037

Arxiu Municipal de Sant Cugat, fons L'Abans, ref. CUG-057-0031

Data: 1960's-1970's?
Arxiu Municipal de Sant Cugat, fons L'Abans, ref. CUG-064-0047

ANNEX 5 – PLANIMETRIA HISTÒRICA I FOTOGRAFIA AÈRIA

Detall del “Plano geométrico del término jurisdiccional del pueblo de S. Cugat del Vallés, levantado por el agrimensor asociado de la Comisión Estadística don Pedro Moreno Ramírez”, el 1856 [Instituto Geográfico Nacional, Ministerio de Fomento, Madrid].

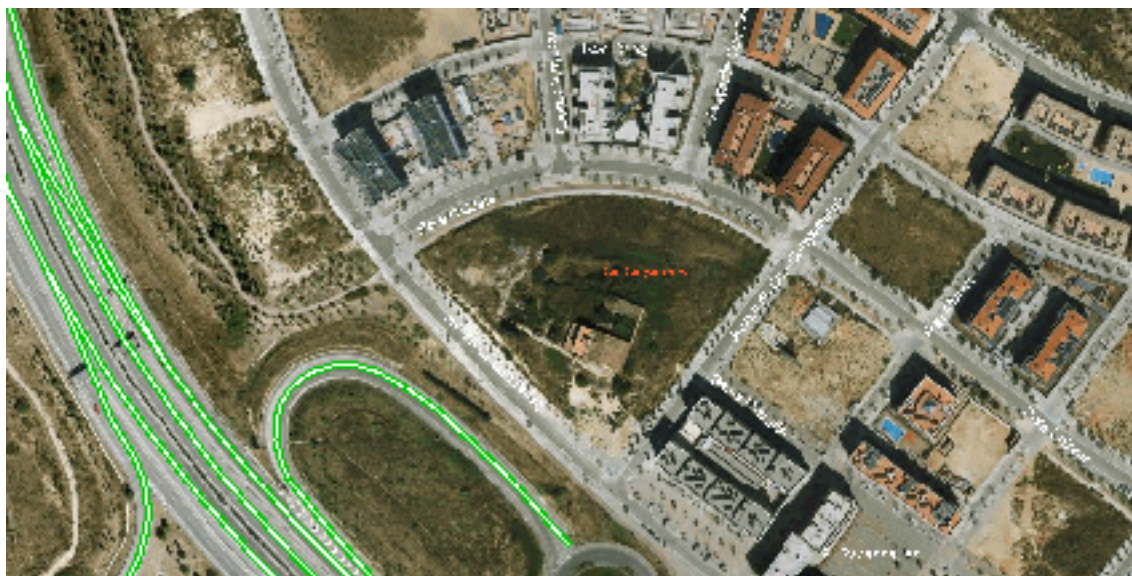
Detall del plànol del polígon 43, que forma part dels “Trabajos topográficos. Término de Sant Cugat del Vallés”, elaborats per l'enginyer José Martínez del “Instituto Geográfico y Catastral”, el 1945 [Arxiu Municipal de Sant Cugat del Vallès].

Fotografia aèria, 1956-1957
 [ICC, <http://www.ortoxpres.cat/client/icc/>]

Fotografia aèria, 2001
 [Ajuntament de Sant Cugat, www.santcugat.cat]

Fotografia aèria, 2008
[Ajuntament de Sant Cugat, www.santcugat.cat]

ANNEX 6 – PLANIMETRIA ACTUAL

ANNEX 2 – DADES HISTÒRIQUES

Sembla que en origen hi ha un sol mas de Sales, documentat per primer cop el 1112, que es dividiria en dos - sales o sales sobirà / superior i sales jussà / inferior - abans de finals del XIV, quan ja apareix el mas de sales jussà a la documentació. Avui dia són:

- Sales sobirà o superior: Can Canyameres
- Sales jussà o inferior: Can Bellet

1112 - Pere Ramon, la seva dona Ermengarda i els seus fills defineixen un mas a Sales, terme de Sant Cugat, al monestir i el seu abat Roland. Atès que no han pogut pagar / redimir ("reddere") el cens ni els usatges, ni mostrar cap carta de "largitionis" (concessió) del seu pare Ramon Gommar, ni han pogut obtenir el "directum" en els molts judicis que han tingut amb els monjos, finalment evaquen i donen al monestir el mas amb totes les seves pertinences. Ni ells ni la seva posteritat podran reclamar el mas, que serà lliure i sòlid de Sant Cugat per fer a la seva voluntat [CSCV, III, doc. 818 / 132].

1176 - Subirana deixa en testament al seu fill Pere de Xercavins la meitat del mas de Sales, tal com el té aleshores Guillem Bernat de Sales, de manera que quan Pere mori aquesta meitat reverteixi al monestir. Un mes després, Pere de Xercavins paga al monestir 1 capó per tinença, pel cens de la meitat del mas [CSCV, doc. 1105 i 1106 / 170 i 171].

1192 - Ramon, fill de Pere de Sales i la seva esposa Ramona evaquen al monestir tot l'honor que reclamaven tenir per herència, al terme de Sant Cugat, par. Sant Pere d'Octavià, lloc Vall Canaria. Accepten per aquesta evaquació/definició 30 sous [CSCV, III, doc. 1191 / 182].

1196 - esmentat el "violario" del mas de Bernat de Sales, que forma part de l'alou que Pere de Xercavins dona al monestir [CSCV, doc. 1214 / 186]

v. 1200-1220 - al capbreu del monestir capbreva el Mas de Bernat? de Sales (Salii) que fou de P. de Claramunt, que paga 2 parells de capons, tasca (del pa), braçatge, quint (del vi) i locedo [ACA, pergamins monacals, S. Cugat, c. (carpeta?) 559 / 250].

1219 - esmentat un camp que hi ha sota el mas de Sales, que deixà Guillem Bonet a Arnau Bellot, germà de Domènec Bellot [BC, 3-VI-I, 1974 / 214].

(1285 - R. de Figamà i Gr^a, cònjuges (par. SPO), arrenden a R. de Sales i G^a, cònjuges, 1 vinya, excepte els arbres, al lloc Morató, par. SPO, de la senyoria PM, durant 5 anys. L'atorgant rebrà cens de 3 òbols per Nadal a la PM, sense despesa per a R. de Figamà. Preu de l'arrendament: 30 sous [BENITO: 578 / 309].

(1286 - P. de Codina (par. SPO) arrenda a Ramon de Sales (par. SPO) 1 camp a par. SPO, de la senyoria PM, durant 10 anys, al preu de 8 sous, lliures del lluisme del senyor [BENITO: 580 / 312].

1388 - Jaume de Sales i Ròmia donen a la seva filla Francisca el mas de Sales Jussà (1388.01.27, Pere Sanahuja, not SCV) [Arxiu de Montserrat, fons Sant Cugat, perg.426] 1r esment a mas de Sales Jussà.

1388 - venda del mas de Sales (alou de la PM i de Santa Maria) per Galceran de Canet a Ramon de Sales, par. SPO [registre copiat dins Llibre d'alous del prior Castellarnau, dins

l'apartat d'alous de Santa Maria a Sant Cugat, segles després de l'acte. Compte amb els noms, que de vegades estan "actualitzats". ACA, mon. His. Vol. 1145].

1402 - Raimon de Sales (mas de Sales, par.SP, CO) confessa al PM el mas de Sales, situat al terme del castell d'Octavià, parròquia de Sant Pere d'Octavià, amb afrontacions:

- E: tinences del mas de Sales, comprades a Pere Galceran, donzell (...)
- S: honors i possessions del mas de Pont
- O: honors del mas de Campanyà
- N: tinences de dit mas de Pere de Campanyà; honors del mas Salou (entenc que es refereix a "mas de s'Alou")

Té per menadia 4 feixetes de terra al costat de les cases, que termenegen amb el camí que va d'aquest mas a la vila SCV.

Les obligacions:

- cens: 4 gallines (Nadal)
- tasca: pa i vi. Del vi al celler del monestir.
- delme: del pa i vi, i del bestiar: 1 ovella, 1 velló de llana, 6 formatges (3 maig i 3 juny) i 1 pollí si n'hi ha. Exceptuat menadia
- menadia: 10 sous (Nadal) [menadia sive porcho anyal]
- llòsol: 11 punyeres (meitat ordi, meitat anona, a l'era)
- 1 quartera de forment (a l'era) de maseter
- servituds: ser homes propis, sòlids i afocats. Mals usos: intèsties, eixòrquia, cugúcia i ferma d'esposalles.
- treball: 1 jova (per la sembra), 1 batuda i 1 femada (si teniu animals de bast)

Anot post: "vull Antich Bell del mas Salas"

[BC,ms.1136,capbreu PM, conf.3].

1664 - esmentats el mas de Sales Sobirà i el mas de Sales Jussà com a afrontacions del mas de Pont (ròneg). Concretament per al mas de Sales inferior es diu "que posseeix el Paborde Major i que abans era d'en Pau Bell, pagès SPO", i "honors del mas Sales superior que avui es d'Antoni Ferran, cotoner, ciutadà de Barcelona i abans de Mariano Clauser, adroguer de Barcelona i antigament d'Antoni Feliu". A banda, esments a Antoni Bell del mas Sales [ACA, or.his.vol.1351, capbreu PM, conf. 73.01 i altres]

in. XVIII - la casa era anomenada Casa Canyameras o Ferran [AULADELL, 1989: 55].

1705 - Al llevador de la PM, consta per a la parròquia de S. Pere d'Octavià, que Francesc Farran, cotoner i ciutadà BCN, és el tinent i paga pels masos Sales Superior i Canet (derruït) [APSPO, III-12 (Auladell) / APSPO, 13Q2 (Ribera), fol.].

1761 - entre els camins que passen per la propietat de Can Bellet, hi ha el "camí de casa Bellet a casa del senyor Cayetano Ferran dita Canyameras" [AULADELL, 1989: 53].

XVIII - XIX - Propietaris: Francesc Ferran, notari BCN (1767), Gaietà Ferran (1791), Lluís Carles de Clarós-Ferran i de Fors de Casa Major, baró de Prado-Hermoso (1882) [AULADELL, 1989: 55]. Lluís Carles de Clarós-Ferran es va casar amb Dionisia Montaner y Vega-Verdugo (morta 1870.10.06, filla de Jaime Montaner y Morey, dels Montaner de Mallorca descendents de Ramon Montaner que acompanyà el rei Jaume, i de María del Pilar de Vega-Verdugo, de la Casa dels comtes d'Alba Real de Tajo) el 1860 i van tenir fills: Maria del Pilar, Felisa, María de los Dolores i Juan María Claros i Montaner [www.euskalnet.net/laviana/gen_hispanas/montaner.html].

1860? - "Can Canyomeras" és una de les masies llistades al cens? d'edificis de Sant Cugat. Consta com a "alquería (casa de labor)", a 2,6 km de l'ajuntament, amb 1 edifici habitat de 2

pisos [AM-SCV, fotocòpia amb signatura "informac núm. 124". La data està anotada en llapis, potser errònia?, caldria confirmar-la].

1862 - "Can Canyoneras" és una de les masies llistades a la relació de cases de camp i "caseríos" del terme de Sant Cugat. Concretament es llista dins el "cuartel de poniente", i hi consta 1 casa habitada [AM-SCV, exp.33, c.3].

1896 - S'inscriu la finca al Registre de la Propietat a nom de José Antonio Massó i Llorens, doctor en Medicina i Cirurgia⁴

1902? (v. inicis XX) - s'adossa una construcció d'estil modernista al costat oest de la masia (la data de 1902 la dóna Galceran [GRAU / GALCERAN, fitxa 19]). També diu Galceran que a inicis de segle s'esfondrà la façana a causa d'un deteriorament dels materials, i que només resistí el portal de pedra.

1940's - a la postguerra la hisenda tenia 62 quarteres d'extensió, i n'era titular Pau Massó i Valls.

1949 - Jaime Català Pahisa (domiciliat al "Llano del Vinyet") sol·licita llicència per obrir un portal a la finca coneguda com a Can Canyoneras (1949.02.07). Llicència concedida 1949.03.01 [Arxiu Municipal SCV, Llicències, caixa 1840].

La propietària Florentina Mas s'anà venent les terres fins que només quedà la masia, que fou adquirida per Josep Griera [GALCERAN / GRAU, fitxa 19]. La darrera activitat fou la cria de bestiar boví, i se'n venia la llet a la vila

⁴ Personatge objecte d'un estudi: AUSÍN / CALBET (2004) "Notícia biogràfica del metge Josep Antoni Massó Llorens", Gimbernat, 42: 167-181. (web: <http://www.raco.cat/index.php/gimbernat/article/viewFile/44919/60344>)

ANNEX 3 – DESCRIPCIÓ DEL CONJUNT DE CAN CANYAMERES

Aquesta descripció és fruit d'una anàlisi preliminar i provisional a partir de la inspecció tècnica dels dies 15 de juliol i 4 d'octubre. La visió dels paraments és molt parcial i puntual, ja que els revestiments només permeten observació en els punts on aquests s'han després per deteriorament. Resta doncs pendent la intervenció arqueològica corresponent, especialment la lectura arqueològica de la masia, per tal d'arribar a una anàlisi més concloent.

El conjunt de Can Banyameres (fig. 1 i 2) està situat sobre una petita elevació del terreny, i encarat a sud com és habitual en aquest tipus de construccions. La urbanització de l'entorn l'ha situat al centre d'una gran parcel·la, i minimitza avui dia aquesta posició preeminent originària. La cartografia més antiga mostra un accés a la masia pel seu costat est, des de can Bellet, tot i que després s'amplien els accessos (annex 5). Actualment no queda rastre dels camins, a excepció del que resta entre la masia i l'era, que era una derivació per entrar al barri. S'observa també al seu entorn els antics marges o desnivells que separaven el conjunt dels camps de conreu i entre els mateixos conreus: el marge de la part davantera, i els marges a la part posterior.

Dins el conjunt de Can Banyameres, distingim dos espais diferenciats tot i estar construïts de manera annexa:

- la masia de Can Banyameres (la masia pròpiament dita i els edificis que formen el seu clos o barri). Correspon a l'edifici protegit a la fitxa A41.
- la casa modernista, que correspon a l'edifici protegit a la fitxa B69, i el seu clos annex al seu costat oest, que no té protecció.

Fig. 1 – Vista del conjunt de Can Banyameres, encarat a sud per aprofitar la llum.

Fig. 2 – El conjunt de Can Banyameres i les parts que el componen

la masia i el seu clos

La masia està formada per tres elements (veure planimetria a annex 6):

- a) l'edificació principal, la masia pròpiament dita, d'estructura clàssica
- b) el cós adossat a l'est
- c) el barri amb els annexos

a) la masia pròpiament dita

- Tipologia: Masia d'estructura clàssica, segons es configura la masia catalana als segles XVI i XVII. És la masia de tres còssos, que es desenvolupa a partir del mas medieval amb l'objectiu de donar centralitat i preeminència a la sala, l'espai representatiu i simbòlic de la bonança pagesa. Aquesta tipologia genera una façana amb un eix de simetria format per carena – finestra de la sala – portal, i obliga a un cert artífici per sostenir l'estructura de coberta (el carener no coincideix amb cap mur estructural) [MONER 2001 i 2005]. Genera alhora una estructura i unes solucions que coincideixen plenament amb les que mostra can Banyameres
- Estructura i evolució: edifici de tres còssos paral·lels i un quart perpendicular a la part posterior (nord), amb teulada de doble vessant i carener perpendicular a la façana. A manca de l'estudi arqueològic exhaustiu, la hipòtesi és que es tracta d'una construcció de nova planta que aparentment podria haver comprès ja d'inici els quatre còssos (el mur de tancament est sembla el mateix en el seu traçat de sud a nord, almenys a nivell de planta baixa, ja que es reproduïx a ambdós costats la cantonada amb carreu, i sembla que el mur que separa el cós posterior de la resta s'adossa a aquest mur previ (fig. 4)). Si fos així, podria tractar-se d'una

construcció del segle XVII, en base al fragment d'escudella decorada amb reflex metàl·lic localitzat al gruix de fang al terra de la cuina escolat del reblliment de la tàpia (fig. 3). També sembla que part del cós perpendicular pot haver estat refet posteriorment, modificant-se el material i les solucions. No es pot descartar, però, que aprofiti murs preexistents. En tot cas, aquesta estructura es repeteix sovint, amb alguna variant, en masies santcugatzenques (ex. Can Marcet, Can Bell) i vallesanes. Els tres cossos paral·lels són destinats a habitatge, a excepció generalment d'un cós lateral de la planta baixa que es destina a estable. El transversal sol acollir en planta baixa el celler, i en alguns casos és afegit en ple auge de la viticultura (annex 6). Aquest nucli té planta quadrada imperfecta, de 14,30 m. aprox de costat, i cada cós té un ample interior a l'entorn dels 4 m.

Fig. 3 – Fragment de plat decorat amb motius en reflex metàl·lic aplicats amb pinzell pinta de tres puntes. Recollit al gruix de terra escolat de la paret de tàpia de la cuina. Datació: vers segle XVII.

- Fàbrica: fàbrica tradicional, amb materials i tècniques tradicionals i alhora específiques de cada moment.
 - o Els murs estructurals, els que defineixen els 4 cossos (i a excepció de part del mur nord de la masia), són de tàpia (70-90 cm gruix en planta baixa) i descansen sobre un sòcol d'1 o 1,5 metres aproximadament d'alçada, fets amb palet de riu lligat amb morter. Les cantonades, almenys a nivell de planta baixa, estan realitzades amb carreus per reforçar-les (fig. 4b). I el parament exterior està acabat amb filades de rajol pla discontinu, segurament amb el mateix objectiu (s'observa força bé al mur de tancament est des del cós adosat, especialment al pis superior, i puntualment a les façanes davantera i posterior (fig. 5a)). En algun punt s'observa també la tècnica: empremtes de la fusta de la tapiera, perímetre de les tapieres, llits o tongades de terra de la tapiada (fig. 5b). Respecte la façana principal es té notícia d'una reconstrucció a causa de l'esfondrament ocasionat per les pluges a començaments de segle XX, al qual només hauria resistit el portal. Però o bé es va tractar d'un esfondrament puntual, o no es troba correspondència amb l'observat de moment. Per altra banda, hi ha parts, especialment a la façana posterior, on s'observen altres materials al parament exterior, que segurament són fruit de refaccions.

Fig 4a. Sòcol de palet de riu lligat amb morter sobre el qual s'aixeca la tàpia (cós transversal o celler)

Fig. 4b – Cantonera nord-est de la masia original, a la façana posterior.

Fig. 5a – Detall de la secció del mur de tàpia, amb el rajol de pla al parament exterior (cós annex, P1).

Fig. 5b – Detall d'una tapiera i les filades de rajols al parament exterior de la masia (cós annex, P1), ara dins el conjunt arran la construcció de l'annex est.

- El pis és el tradicional embigat de bigues de fusta, llates, i solera de rajol quadrat o rectangular, sobre la qual es disposa el paviment. En general s'observen dos tipus de bigues: secció rodona i secció rectangular estreta (fig. 6).

Fig. 6 – Embigat amb bigues de fusta, llates i solera de rajol quadrangular (cuina)

- La coberta és una teulada tradicional: de doble vessant, amb el carener perpendicular a la façana, que descansa sobre un embigat de bigues, llates i solera de rajol quadrat. Empra la teula àrab, combinant-la en cobertora i en canal (fig. 7 c i d). En no tenir accés a la planta golfes, no s'ha pogut observar el sistema de suport del carener. La coberta cobreix també el cós afegit a l'est projectant la teulada per sobre. Tot i el seu aspecte uniforme, es distingeixen diverses fases o refaccions a partir de la solució del ràfec: a la façana principal el nucli principal té un ràfec format pel cap de rajol quadrat, amb més gruix que el que sobresurt del cós est (fig. 7 a). A la façana posterior, la meitat oest del nucli principal presenta una imbricació que combina 3 filades de caps de teula i de de rajol. La meitat est té una superposició menys, les teules estan del revés, i es projecta per sobre del cós est trencant només aquest esquema en el tram coincident amb el mur est del nucli principal de la masia (fig. 7 b).

7a

7b

7c

7d

Fig. 7 – Coberta de la masia

- a) canvi de ràfec a la façana principal
- b) canvi de ràfec a la façana posterior
- c i d) vistes de la teulada

- Façanes. A causa de l'addició del cós est i la casa modernista, només són visibles la façana principal i la posterior, i la façana est des del cós afegit.
 - o La façana principal (fig. 8) és molt simple, destaca el portal de punt rodó amb grans dovelles de pedra de Campanyà. Els finestrals són, per format i composició, els tradicionals de les masies: format rectangular, reflex de la distribució interior, i d'una senzillesa extrema en no disposar d'elements d'emmarcament de pedra (brancals de maó). Només l'obertura de l'estança est en planta baixa s'escapa a aquesta lògica: és un gran finestral que res té a veure per dimensions i format amb el caràcter de l'edifici. Les fotografies antigues mostren al seu lloc una petita finestra que es correspondria amb una estança destinada a establiment o magatzem agrícola. Posteriorment se li obriria un accés directe a l'exterior. A l'alçada de les golfes hi ha petita obertura per l'accés dels coloms. El revestiment actual és un morter però la fotografia antiga senyala un enguixat blanc, amb un sòcol més fosc i un rellotge de sol pintat entre la finestra de la sala i la del cós est. Es conserva encara el pal punter d'aquest rellotge.

Fig. 8 – Façana principal de la masia

- La façana posterior no mostra cap voluntat estètica o ordenadora (fig. 9). Disposa d'un únic accés a la planta baixa, i diverses obertures a les estances interiors, parcialment tapiades posteriorment a causa de l'addició de coberts d'uralita. La pèrdua del revestiment deixa veure un parament molt heterogeni, on predomina el reble – palet de riu, maó, teula, etc... – , i que segurament és fruit de diverses refaccions.

a

b

c

Fig. 9 – Detalls de la façana posterior
a) meitat oest de la façana b i c) detalls de la meitat est

- La façana est queda íntegrament oculta a l'exterior pel cós est adosat, que es recolza en la seva estructura. Des de dins aquest cós es pot observar el mur de tàpia i el seu sòcol de pedra en els punts on s'ha després el revestiment de morter o de guix, o on aquest és prou prim per suposar-ne els materials (fig. 5b i 35a).
- La façana oest queda íntegrament oculta per la casa modernista, que es recolza en la seva estructura. Des de dins la casa es pot observar el mur de tàpia en els punts on s'ha després el revestiment de morter.
- Organització interna i descripció de les estances: L'interior està distribuït en dues plantes i golfes, les estances s'adapten a la compartimentació dels còssos constructius i la funció de cada una segueix l'esquema habitual en les masies catalanes.
 - en planta baixa:
 - al cós central: vestíbul d'accés i distribuïdor, amb una senzilla escala al fons que puja directament a la sala (fig. 10). L'espai sota l'escala s'aprofita com a armari rebost (fig. 12). Darrera el portal hi els encaixos per fixar la barra que barrava la porta (fig. 11). Les parets estan revestides amb morter i capes de guix blanquinós, amb una franja verda a la part inferior i una gris a nivell del forjat.

L'escala, al fons del vestíbul, comunica amb la sala. El primer tram, curt i perpendicular a l'eix, té un paviment i una barana moderns, mentre que el tram següent, perpendicular al cós i construït amb volta catalana, conserva paviment antic. En el punt de canvi de tram disposa d'una porta per blindar el pis de dalt, i una obertura a l'envà a tall d'espiell per vigilar el vestíbul.

Fig. 10 – Vestíbul

Fig 11 – Portal d'accés al vestíbul, i encaixos per a la barra de seguretat. Fig. 12 – Rebost sota la volta de l'escala.

- al cós esquerre: cuina, amb la llar de foc al fons sota una gran campana el faldar de la qual, un envà de maó de pla inclinat, recolza sobre una biga que alhora és suport per la típica lleixa de xemeneia. Sota la campana hi ha l'estructura amb volta del forn de pa⁵ i el fogar. El fogar té una solera de planta semicircular, i la part de paret que li correspon està formada per blocs de pedra i maó. Conserva el ganxo de paret d'on penjaven els clemàstecs (fig. 13). Tot aquest espai està en perill d'ensorrament a causa del gran esvoranc excavat per l'aigua de pluja (fig. 15).

Altres elements característics són un parell d'armaris de paret, un nínxol a tocar de la llar de foc (fig. 16), i el taulell de la cuina (fig. 14). D'aquest darrer han desaparegut ja la pica i els fogons, i resten només l'estructura d'obra i l'enrajolat ceràmic (rajola blanca i dues filades de rajola blava amb aigües, típiques època 1910-1920 aprox.)

Disposa d'un única finestra, a façana, i un únic accés, des del vestíbul. El mur est mostra una forta corbatura (10 cms aprox) en vertical que coincidiria amb el punt de contacte entre el sòcol de pedra i l'alçat de tàpia. El revestiment de les parets és similar al del vestíbul, tot i que fou posteriorment pintat d'ocre.

⁵ Pendent comprovar si a la llinda de la boca del forn hi ha gravat. Ara brut i fosc, no es veu bé.

Fig. 13 – Llar de foc

Fig. 14 – Taulell de la cuina

Fig. 15 – Esvoranc obert per filtració d'aigua a la paret de la cuina

Fig. 16 – Armari de paret i nínxol

- al cós dret: actualment presenta una construcció interior de fals sostre de guix i parets amb un revestiment de gruix enguixat que oculta la fàbrica original a excepció del costat sud, on ha desaparegut el fals sostre. Aquest espai està ara compartimentat en una estança (fig. 17) i un lavabo de creació recent - 2^a ½ XX - (fig. 18), però tradicionalment sol ser l'espai per a estable o magatzem agrícola, funcions que encaixarien més amb les obertures originals: cap aparentment al traçat est, i una petita finestra a façana. El forjat real és similar al del vestíbul.

Fig. 17 – Estança del cós dret

Fig. 18 – Lavabo construït dins el cós dret

- al cós posterior: espai destinat a celler (fig. 19). Disposa de 2 cups a l'extrem oest, de tipologia habitual: quadrangulars, revestits de rajol vidriat en to vermellós, però no soterrats perquè s'adaptin al punt d'entrada del raïm. Aquest és l'obertura oest, ara tapiada arran la construcció de la casa modernista. Es conserven encara les cordes que ajudaven els trepitjadors a no caure. I davant els cups, rebaixat al terreny, el dipòsit de recollida del most.

Penjada a la paret hi ha una menjadora, fora del seu emplaçament original.

a

b

c

Fig. 19 – Racó dels cups, al celler

a) vista general

b) detall de l'interior d'un cup

c) detall del xumet

El paviment general de la planta baixa és un rajol quadrat (24,5 cm de costat), a trencajunt, que és el característic de les plantes baixes de llars pageses, on es concentra l'espai de treball (fig. 21). S'observen diferents rajols dins aquest tipus, que remetien a refaccions. Hi ha un exemplar de rajol amb marca de

palmeta a l'estança est. Només no el trobem al celler (terra), el rebost (rajol similar però més antic) i el lavabo (gres ceràmic).

Totes les portes interiors d'aquesta planta són d'arc de punt rodó, que segurament està construït en maó de cantonada escapçada com s'insinua clarament a la porta de la cuina (fig. 20), i tal com és habitual a les portes del XVII - XIX (paral·lels: Can Marcet, Can Vilallonga).

Fig. 20 – Porta del vestíbul a la cuina, amb detall dels maons escantonats

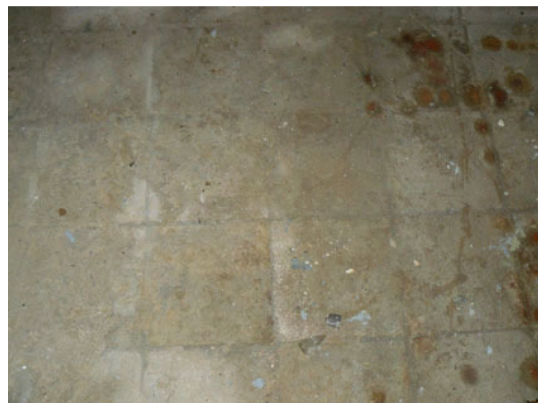

Fig. 21 – Paviment de rajol quadrat (cuina)

○ en planta pis:

- al cós central: la sala. Tot i tractar-se de l'espai més noble de les masies, a Can Canyameres és d'una senzillesa absoluta (fig. 22). Només mostra com a elements diferenciadors un paviment de rajol més petit (10 x 10 cm aprox) disposat de caixó (fig. 24) i una minsa decoració pictòrica. Així, a la pintura que es troba a la majoria d'estances de la planta pis, i consistent en un sòcol gris, una línia grana, el gruix de la paret en blanc i una franja marró a l'alçada del forjat, se li afegeix una franja de perles i oves de color marró sota la línia grana. Aquesta pintura es conserva força deteriorada a diversos indrets de la sala, i en millor estat a la barana que separa l'escala (fig. 23).

Fig. 22 – la sala vista des dels costats

Fig. 23 – detall de la decoració pictòrica a la paret de la sala

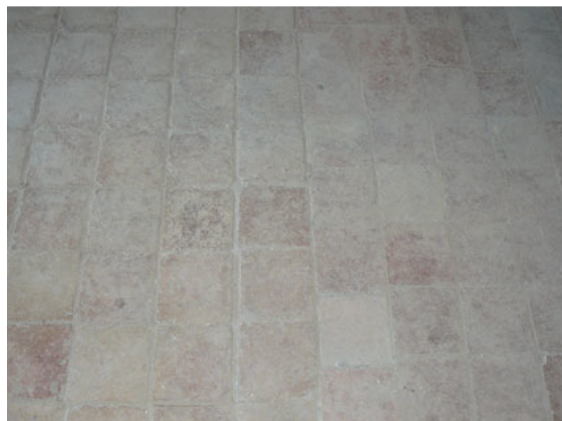

Fig. 24 – Paviment de la sala, compostat de rajol de petites dimensions

A l'angle nord-oest, hi ha un petit forjat (llates i solera de maó) que cobreix parcialment el forat d'escala, i que seria emprat com a prestatge (fig. 25).

El forjat superior, que sosté les golfes, repeteix la mateixa fórmula que l'inferior - bigues, llates i estesa de rajol – però amb bigues exclusivament rectangulars, i amb un ritme més ordenat i regular (fig. 26).

Fig. 25 – Lleixa sobre l'escala

Fig. 26 – Forjat sobre la sala.

La sala també actua com a distribuïdor i dóna accés a les estances laterals i posteriors.

- estança al cós esquerre: és el dormitori principal, el del cap de la casa, col·locat sempre a sobre de la cuina per aprofitar l'escalfor de la llar de foc, el fumeral de la qual puja pel costat nord de l'estança. Té una compartimentació en alcova, delimitada per un envà amb remat ornamental, una solució senzilla però intencionada (fig. 27). Les parets estan pintades fins a dos terços de l'alçat en to vermellós. El paviment és de rajol ordinari a la mescla, paviment habitual als espais residencials de les llars pageses (fig. 28). I el

sostre és el forjat de la coberta (biga de secció rectangular, llata, estesa de maó rectangular, i a sobre les teules).

Quan es va construir la casa modernista es va obrir des de la seva escala un accés que comunicava directament a l'alcova, inutilitzant o limitant aquest espai com a espai de dormir.

Fig. 27 – envà d'alcova, dins el dormitori principal

Fig. 28 – Detall del paviment de rajol ordinari a la mescla

- al cós dret: hi ha una estança que en origen seria un dormitori, però que posteriorment va adquirir funcions agrícoles i se'n va tapiar l'accés des de la zona principal de la sala (fig. 29). Aquesta estança té accés doncs des de l'escala, i dóna accés alhora a la planta pis del cós annex a l'est i a la planta golfes (fig. 30). Aquests dos espais són espais clarament agrícoles: la planta golfes estava destinada a colomar, i el cós annex a galliner. El paviment és el mateix que el de l'alcova. Al mur que la separa del cós est hi ha una obertura rectangular a uns 2 m. d'alçada, retallada a la tàpia, que potser té a veure amb la funció de corral de l'aviram.

Fig. 29 – Estança del cós dret de la masia

Fig. 30 – Accés a les golfes des de l'estança del cós dret de la planta pis

- cós posterior: està dividit mitjançant envans no estructurals en tres estances petites i una comuna (fig. 31). El paviment és el mateix que el de l'alcova. La comuna conserva l'estructura d'obra, part de la fusta del taulell i el recipient ceràmic amb tot el baixant que passa adossat a la paret interior del celler. Desguassa en un pou mort.

31a

31b

31c

Fig. 31 – Pis superior del cós posterior

- El finestral està parcialment tapiat i partit per un envà posterior
- Imatge d'una de les estances del cós posterior, amb l'altra part del finestral.
- Detall de la comuna.

A diferència de la planta baixa, les portes són totes adintellades, presumiblement amb dintell de fusta.

- planta golfes: ocupa l'espai sobre la sala i sobre el cós transversal o nord. S'hi accedeix a través d'una obertura que dona a l'estança est, mitjançant una escala de mà que ara no hi és (fig. 30). No ha estat possible pujar-hi abans de tancar aquest informe. Presumiblement la part sobre la sala estava destinada a colomer, per tal que és el més habitual i que es conserva a façana una petita obertura per aquest fi. I possiblement s'hi

posés algun dipòsit d'aigua que pujaria dels dipòsits soterrats davant la façana, segons sembla pels tubs en façana.

b) el cós adossat a l'est

Es distingeix perfectament per la seva posició asimètrica, l'adossament a la cantonada i el ràfec de la teulada. Està construït amb material de reble (palet de riu de mida mitjana, algun carreu reaprofitat i maons), i medeix 4,15 m d'ample per 14,30 de llarg. Té dos plantes i s'integra a la masia seguint la lògica constructiva tradicional (fig. 32). Té en origen funcions ramaderes.

- planta baixa: disposa d'estances reduïdes, sostre baix, i obertures mínimes de ventilació. Està compartimentada en tres espais, amb el sud i el central amb un paviment de maó de costat, i el nord de maó de pla. Una línia de menjadores al nivell de terra apunta el seu ús com a corral per quadrúpedes de mida mitjana (ovelles, cabres). Té doble accés, tant per la part de façana (ara tapiada), com per la posterior (fig. 33 i 35).
- planta pis (fig. 34): ara només és accessible des de la masia. Tot i que possiblement pogués haver estat destinada en origen a estances domèstiques (restes de pintura a les parets, tipus de paviment, accés des de l'interior de la masia), en una darrera fase va ser emprada per guardar l'aviram (resten encara reixes de galliner). Disposa ara al costat est d'obertures quadrades, ben enrasades amb maó modern, que són relativament recents (2^a ½ XX, no s'aprecien a la fotografia de 1912-1928).

Fig. 32 – Cós afegit al costat est, façana anterior i posterior.

Fig. 33 – Cós annex, imatge de l'interior de la P0.

Fig. 34 – Cós annex, imatge de l'interior de la P1.

a

b

Fig. 35 – Detalls dels corrals de la P0 del cós annex.

- a) Menjadora. La paret on recolza fons és el sòcol de la paret de tàpia del nucli de la masia.
- b) paviment de maó de costat

El conjunt format per la masia original i el cós est disposa d'un sistema de recollida d'aigües de pluja a nivell de coberta que la fa derivar a dipòsits soterranis al perímetre exterior i immediat. Està repartit en 2 unitats:

- un gran dipòsit a l'est, que recull l'aigua a través d'un baixant de terrissa empotrat a la paret mitjançant una arqueta (fig. 36). S'hi distingeixen clarament dues fases: un primer dipòsit petit, que és ampliat en direcció nord més tard (tram més ampli, ús de ciment o formigó).
- un dipòsit davant de façana, que recull l'aigua per dos punts: un baixant més modern adossat al costat oest la façana mateixa, i segurament des de l'arqueta anterior també. Aquest dipòsit havia disposat temps enrere d'un brocal sobre el seu accés. Els tubs que pugen des d'aquest punt a la planta golfes fan pensar en un dipòsit d'aigua a les golfes per distribuir aigua

L'ús de materials moderns (lliscats interiors de formigó/ciment?, baixant uralita?) indica que tot i tractar-se de solucions tradicionals, van estar en ús i ple rendiment fins èpoques ben recents. De moment no s'ha localitzat cap pou que capti aigua del subsòl en tot el conjunt. La seva inexistència posaria de relleu la necessitat d'un sistema de recollida d'aigua de pluges.

Fig. 36 – Dipòsit al subsòl al peu de la façana est:
a) sistema de conducció des de la coberta b) arqueta
c) accés al dipòsit d) interior

c) el barri amb els annexos

El barri es desenvolupa a la part posterior (nord) de la masia, on un mur de tanca genera un espai quadrat de quasi 19 m de costat. Abasta els límits d'una plataforma que a la banda nord queda sobre elevada i va requerir en el seu moment de contraforts exteriors per sostenir-se (fig. 37). Aquest espai s'accedeix des de l'exterior des del costat est, on hi ha dos portals un dels quals, d'obertura recent⁶, substitueix l'immediat al seu sud, l'original

⁶ Aquest portal podria correspondre al de la llicència sol·licitada el 1949 per obrir un portal a la finca de Can Canyameres [Arxiu Municipal SCV, Llicències, caixa 1840].

i clausurat parcialment al seu moment per un cobert d'uralita. La tanca està construïda amb diversitat de materials: pedra, fragments de rajols i teules, etc. Aquest espai, molt deteriorat i amb modificacions recents de l'època en què funcionaria com a vaqueria, requereix una inspecció més detallada, i el que es recull aquí és especialment preliminar i provisional. Conté dos edificis antics, i un seguit de coberts més recents d'uralita:

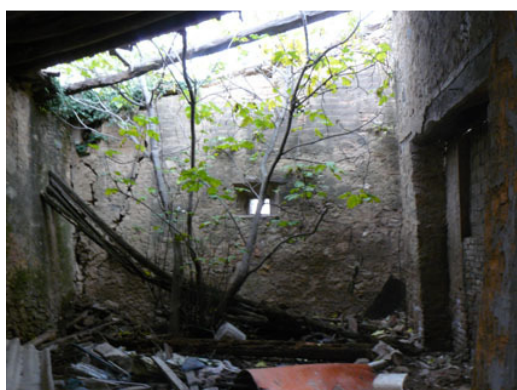
- un edifici en sentit nord – sud, que configura el costat oest del recinte (fig. 38). Comunica amb l'altre edifici mitjançant un ampli portal que té com a dintell una impressionant biga de fusta. La teulada era a un sol vessant, amb pendent cap a l'exterior del recinte.
- un edifici en sentit est – oest, que configura el costat nord del recinte (fig. 39). No conserva ni teulada ni el gruix del mur de tancament sud, de tàpia. La teulada era a un sol vessant, amb pendent cap a l'exterior del recinte. La menjadora correguda i els dipòsit al subsòl indiquen l'espai d'estabulació de les vaques en l'època de la vaqueria. La menjadora està realitzada amb materials força moderns: maó no massís, ciment lliscat. Els dipòsits són dos unitat intercomunicades, una de les quals estava clausurada per una llosa amb la llegenda "Medin Bell 15-8-50",
- construccions precàries, que recolzen als murs estructurals i s'acaben de construir amb envans de maó i coberts d'uralita. La que recolzava al mur nord de la masia va suposar al seu moment el tapiat del portal d'accés a l'exterior i de part de les finestres de la planta pis. Ha desaparegut ara quasi per complet. Entre aquestes construccions destaquen les conilleres, adosades a la façana nord de la masia.

a) costat est, amb els dos accessos

b) costat nord, amb els contraforts sobre el talús

a) interior

b) vista des de l'edifici nord, amb el portal de gran biga com a dintell parcialment tapiat

Fig. 38 – Edifici que tanca el barri pel costat oest.

Fig. 39 – Edifici que tanca el barri pel costat nord
a) imatge general
b) dipòsits de la vaqueria al subsòl

Cal considerar com a part de la masia de Can Banyameres l'espai d'era ubicat a l'est del conjunt i fora del clos (fig. 40a). És una plataforma que en el seu moment es va pavimentar amb formigó, i es desconeix si a sota podria haver una era original de rajol. Les fotografies més antigues mostren pellers tradicionals en aquest indret, i les més recents, ja d'època de mecanització, bales de palla apilonades. En aquest espai hi ha també dos pilars o brancals de portal (fig. 40b), que és el que resta d'una tanca ara desapareguda, possiblement de filferro segons les imatges, que deuria encerclar l'era tot i la seva posició respecte la plataforma de formigó. Aquests dos pilars estan fets de pedra i materials diversos, entre els quals hi ha pedra tallada, amb especial atenció a un carreu que dibuixa unes ones, fragments d'opus signinum que indiquen la presència d'un jaciment romà proper (el de Can Bellet?), etc.

Fig. 40 – Espai d'era
a) imatge general
b) detall d'un dels pilars o brancals del portal d'accés

la casa modernista i el seu clos

a) la casa modernista

- Tipologia: És una casa d'estiueig adossada a la masia, que trenca formalment i conceptualment amb aquesta, però s'hi integra seguint la lògica tradicional d'addició de còssos. Tipològicament s'acosta a la casa urbana entre mitgeres de l'època, per l'estructura i la composició de façana, més que als xalets aïllats (fig. 41).

Fig. 41 – Casa modernista i el seu clos

- Estructura i fàbrica: És d'un sol còs, però amb un ample (6 m) superior al tradicional (4,75 – 5 m). Disposa de dues plantes i un terrat pla amb badalot acabat en forma de torratxa. Està construïda amb maó i aprofita la paret exterior oest de la masia. Els forjats són de revoltos sobre bigues de fusta de secció rectangular i prima, amb una mínima motllura (fig. 42). El terrat és el típic terrat a la catalana, on l'enrajolat es disposa sobre una solera que descansa sobre uns envanets de sostremort perpendiculars a l'embigada, creant alhora una cambra d'aire (fig. 43). Als manuals de construcció de l'època i posteriors [BENAVENT 1934; FULLANA 2005] aquests envanets recolzen sobre els revoltos i eviten les bigues per no ser afectats per moviments, però a la casa modernista de Can Canyameres recolzen justament sobre les bigues. La cambra d'aire aïlla l'interior de la casa de la temperatura exterior, i respira a través d'uns respiralls que són acabats a l'exterior amb un element ornamental. Aquesta solució del terrat a la catalana es generalitza a finals del segle XIX.

Fig. 42 – Forjat de revoltons sobre bigues (planta baixa, menjador).

Fig. 43 – Terrat a la catalana
a) terrat a l'exterior
b) espai del sostremort que forma part del terrat a la catalana

- Façanes (fig. 41): Mostren una composició simètrica i ordenada, amb obertures de format rectangular i vertical que responen al pla funcional. Finestres, balcons i porta d'accés estan decorats amb una faixa a la part superior que a la façana principal està acompanyada amb majòliques verdes (fig. 44). Els balcons disposen de les característiques baranes ventrades. El terrat està coronat amb merlets ornamentals.

Fig. 44 – Rajola verda que constitueix la base ornamental de les obertures de la façana

- Organització interior i descripció: L'interior conserva la distribució original, que és la característica de les cases urbanes del seu moment, amb l'escala, construïda sobre volta, paral·lela a un costat (en aquest cas adossada a la paret de la masia) i precedida d'un espai rebedor (fig. 45). Manté l'aspecte quasi original per tant que conserva paviments, acabats de parets, fusteries, etc... si bé despul·lat de mobiliari.
 - o A la planta baixa hi ha el menjador, la cuina i una estança al fons. El menjador és la sala de més prestància per amplitud, i conté alguns detalls - permòdols falsos sota les bigues – que denoten un tractament especial. La cuina conserva la campana, en el format característic de les cuines del moment (fig. 46). L'estança del fons té les parets ocultes per un revestiment modern de formigó. Cal suposar-li funcions agrícoles, atès que té accés a l'exterior mitjançant un gran portal, i presumiblement és lloc de pas al punt de descàrrega del raïm al celler de la masia (la paret est de l'estança és la del celler).
 - o A la planta pis hi ha un lavabo i cinc estances (dormitoris, potser algun despatx).

Fig. 45 – vestíbul i escala

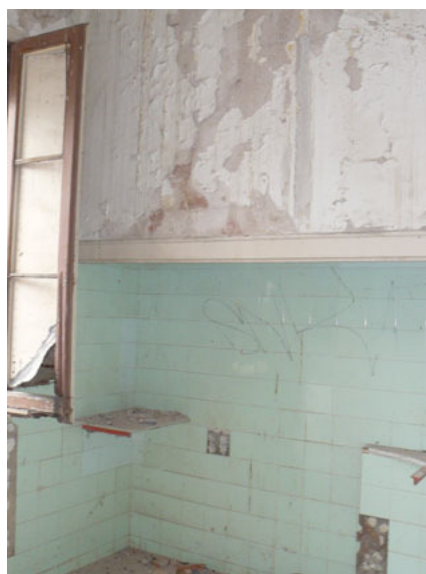

Fig. 46 – cuina

Les estances estan pavimentades amb rajola hidràulica de dissenys modernistes i diferenciats per a cada espai (figs. 47 i 48). Els espais de pas (escala, vestíbul) i els més utilitaris (lavabo, cuina) tenen rajoles més senzilles i econòmiques, de dissenys més simples que combinen blancs i grisos. El menjador i les estances de la planta pis presenten un model diferenciat per a cada cas, policroms, amb dissenys més elaborats, sanefa perimetral i format de rajola de mostra (quatre rajoles amb el mateix motiu sumen una composició concreta). L'estança al fons de la planta baixa ja no conserva el paviment original.

Vestíbul

Escala

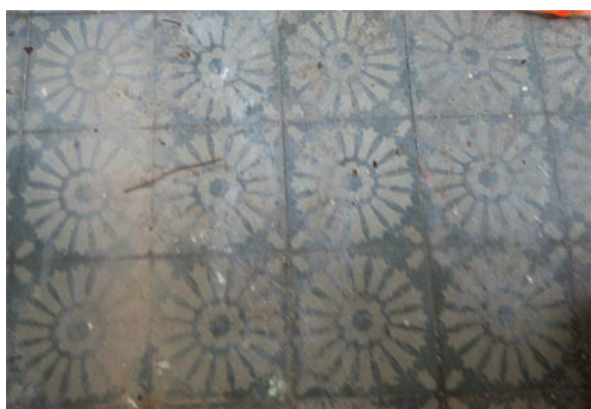

Menjador

Cuina

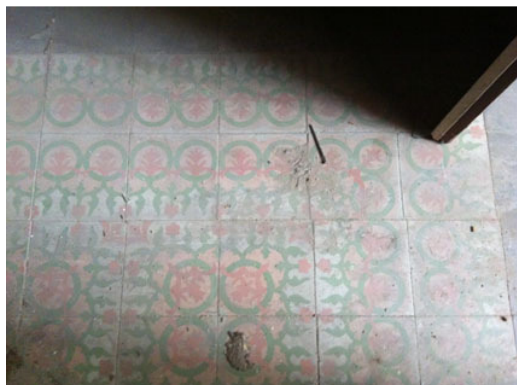
Fig. 47 – Paviments de rajola hidràulica de la planta baixa de la casa modernista

vestíbul

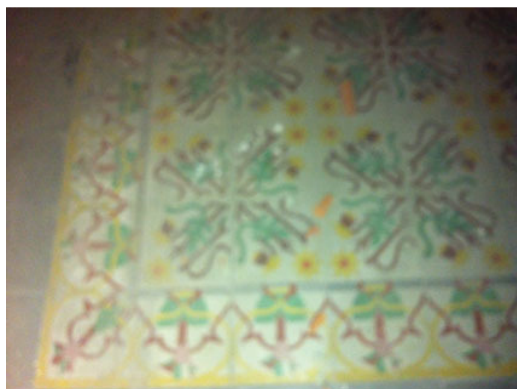
Lavabo

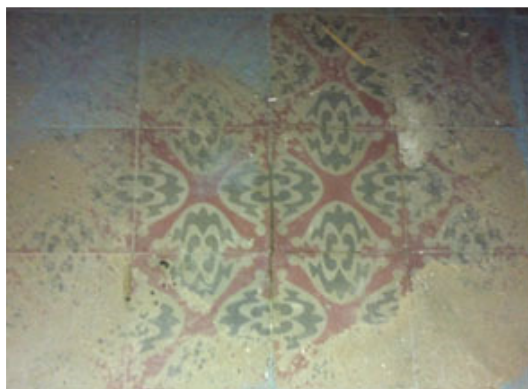
Estança anterior est

Estança anterior oest

Estança centre

Estança posterior, costat oest

Estança posterior, costat est

Fig. 48 – Paviments de rajola hidràulica de la planta pis de la casa modernista

També la casa modernista disposa d'un sistema de recollida d'aigües del terrat. Podria alimentar mitjançant baixants exteriors ara parcialment perduts la cisterna amb accés des del clos de la casa (fig. 49b).

b) el clos de la casa modernista

Adosat al costat oest de la casa modernista hi ha un recinte amb uns coberts de construcció recent, que té la llargada de la casa. Les fotografies més antigues ja reproduïxen el tancat inicial, de paredat o reble, que funcionaria a manera de clos particular de la casa (annex 4). Posteriorment es va recreïxer el tancat amb totxo, i es van construir coberts a l'interior amb materials contemporanis (totxo, bigues de formigó) que no tenen cap interès històric. Al centre hi ha l'accés a una cisterna soterrada, que presumiblement recull l'aigua del terrat (fig. 49).

Fig. 49 – El clos de la casa modernista

- a) tanca del clos des del costat oest
- b) Interior del clos, ara ocupat per construccions recents. L'accés a la cisterna es troba al centre del pati.

BIBLIOGRAFIA

BENAVENT, Pere (1934) *Com he de construir*

FULLANA, M. (reed. 2005) *Diccionari de l'art i dels oficis de la construcció*.

MONER CODINA, Jeroni (2001) "La "sala" com a espai vertebrador de l'evolució tipològica del mas", a Els mas català durant l'edat mitjana i la moderna (segles IX-XVIII). Actes del Col·loqui celebrat a Barcelona, novembre de 1999. CSIC.

MONER, Jeroni (2005) "La masia: una arquitectura singular", dins La masia catalana. Evolució, arquitectura i restauració, dir. per Ramon RIPOLL. Edicions Brau, Barcelona.

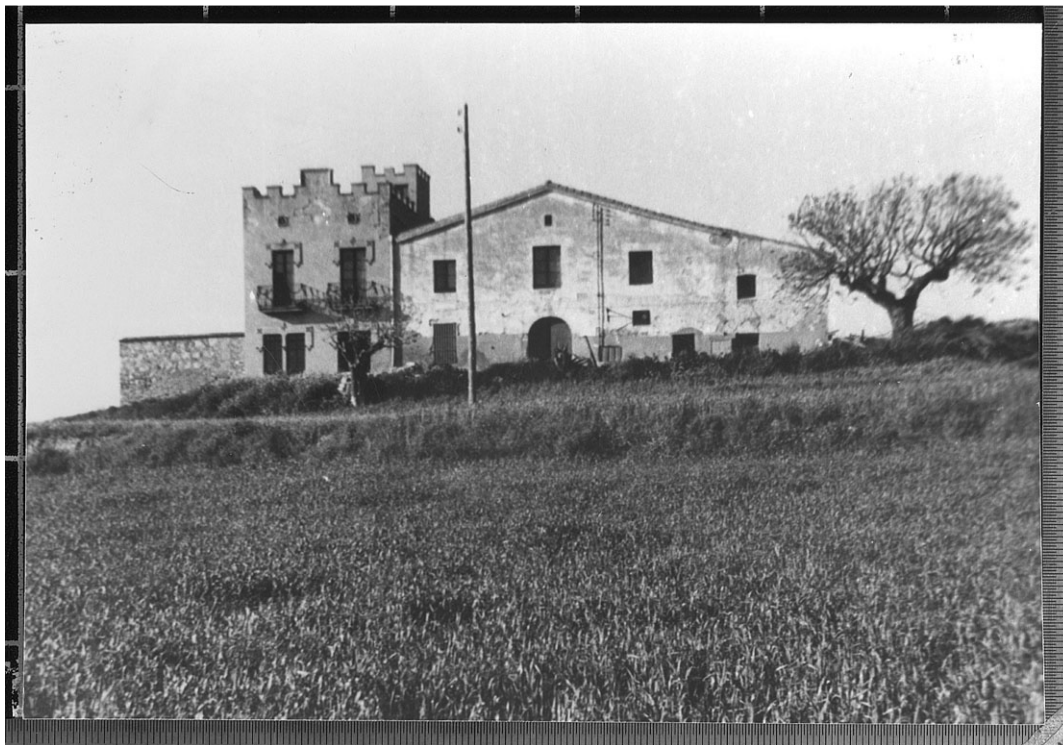
ANNEX 4 – FOTOGRAFIA ANTIGA

Autor: Antoni Gallardo i Garriga. Data: Entre 1912 i 1928.
 Memòria Digital de Catalunya. Arxiu Fotogràfic del Centre Excursionista de Catalunya, Estudi de la
 Masia Catalana. Ref: AFCEC_EMX_X_1004

Arxiu Municipal de Sant Cugat, fons L'Abans, ref. CUG-064-0037

Arxiu Municipal de Sant Cugat, fons L'Abans, ref. CUG-057-0031

Data: 1960's-1970's?
Arxiu Municipal de Sant Cugat, fons L'Abans, ref. CUG-064-0047

ANNEX 5 – PLANIMETRIA HISTÒRICA I FOTOGRAFIA AÈRIA

Detall del “Plano geométrico del término jurisdiccional del pueblo de S. Cugat del Vallés, levantado por el agrimensor asociado de la Comisión Estadística don Pedro Moreno Ramírez”, el 1856 [Instituto Geográfico Nacional, Ministerio de Fomento, Madrid].

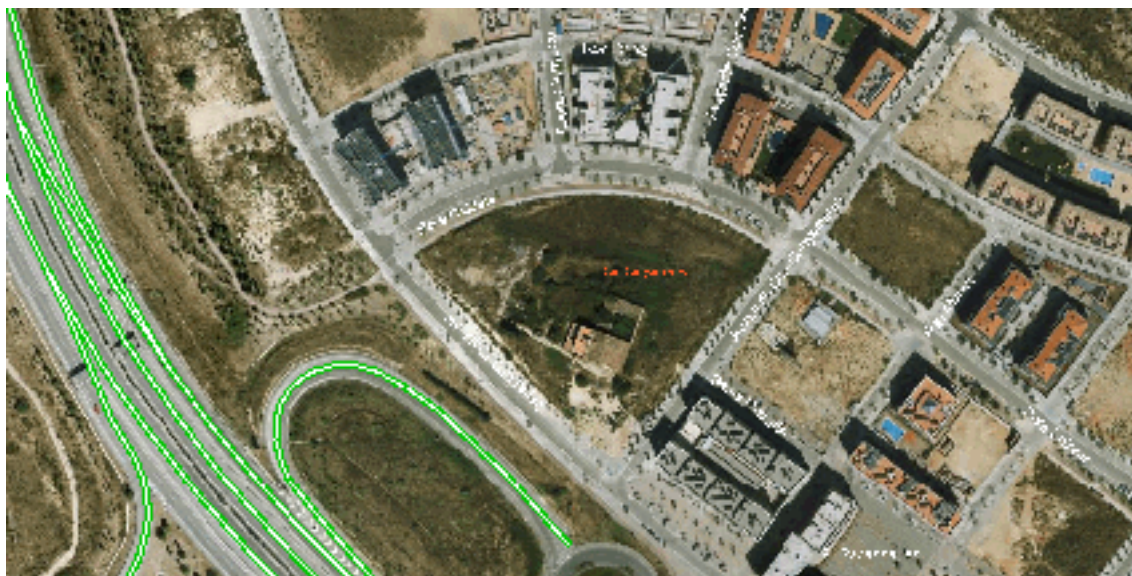
Detall del plànol del polígon 43, que forma part dels “Trabajos topográficos. Término de Sant Cugat del Vallés”, elaborats per l'enginyer José Martínez del “Instituto Geográfico y Catastral”, el 1945 [Arxiu Municipal de Sant Cugat del Vallès].

Fotografia aèria, 1956-1957
[ICC, <http://www.ortoxpres.cat/client/icc/>]

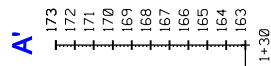
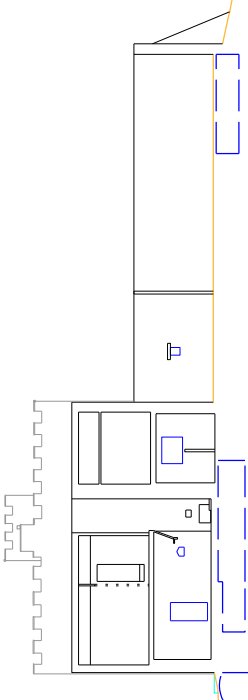
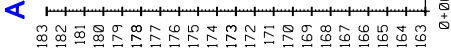
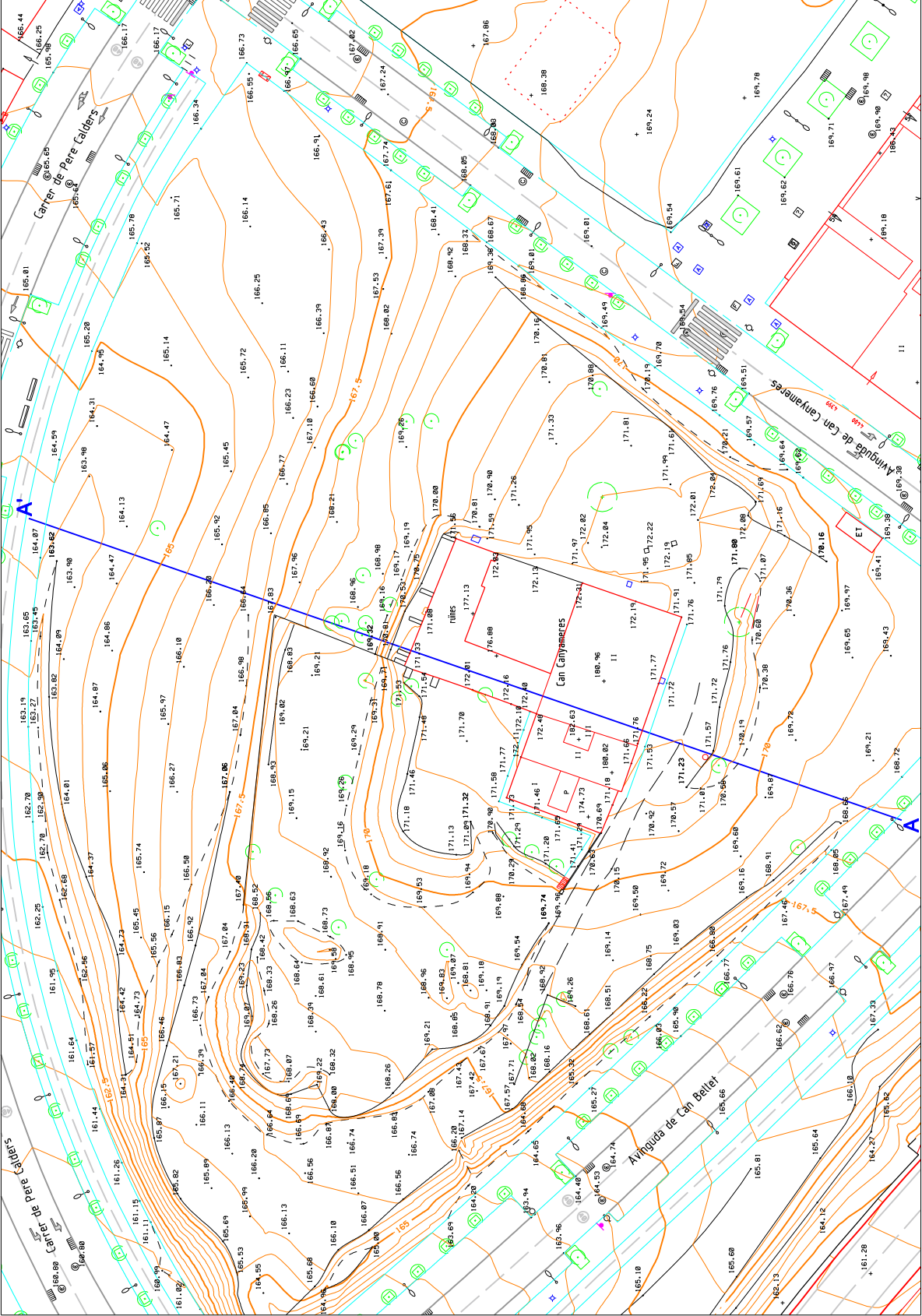

Fotografia aèria, 2001
[Ajuntament de Sant Cugat, www.santcugat.cat]

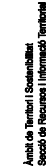

Fotografia aèria, 2008
[Ajuntament de Sant Cugat, www.santcugat.cat]

ANNEX 6 – PLANIMETRIA ACTUAL

Ajuntament
de Sant Cugat

Àrea de Territori i Sostenibilitat
Servei de Recursos i Informació Territorial

Secció de la masia Can Banyameres

Escala: 1:500 Ajust

Format: A4/60 Ajust

Data: juliol

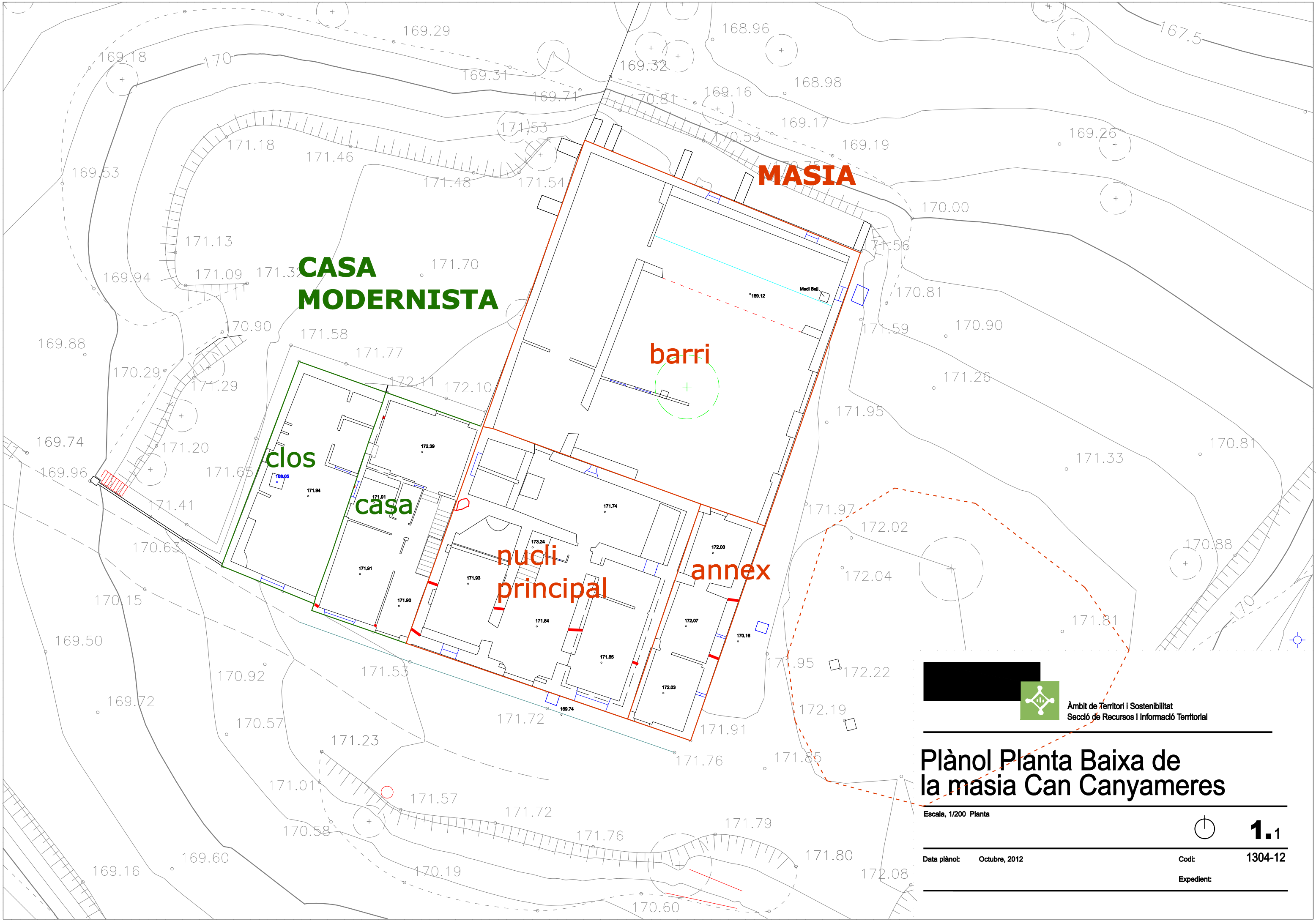
Origen: 2012

Exponent:

1:1

Codi:

1307-12

Àmbit de Territori i Sostenibilitat
Secció de Recursos i Informació Territorial

Plànol Planta Baixa de la masia Can Canyameres

Escala, 1/200 Planta

Data plànol: Octubre, 2012

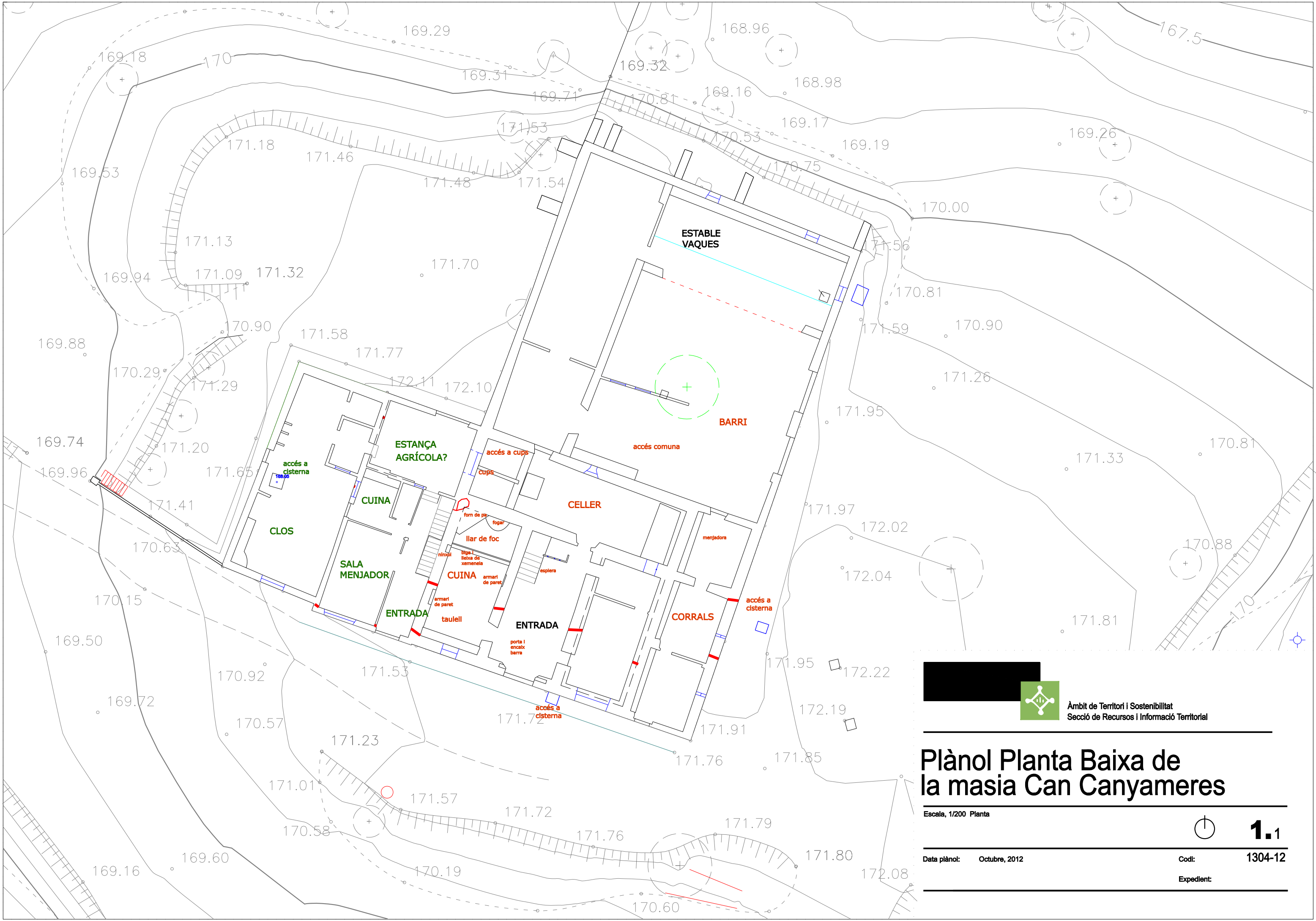
Codi:

1304-12

Expedient:

1.1

Àmbit de Territori i Sostenibilitat
Secció de Recursos i Informació Territorial

Plànol Planta Baixa de la masia Can Canyameres

Escala, 1/200 Planta

Data plànol: Octubre, 2012

Codi: 1304-12

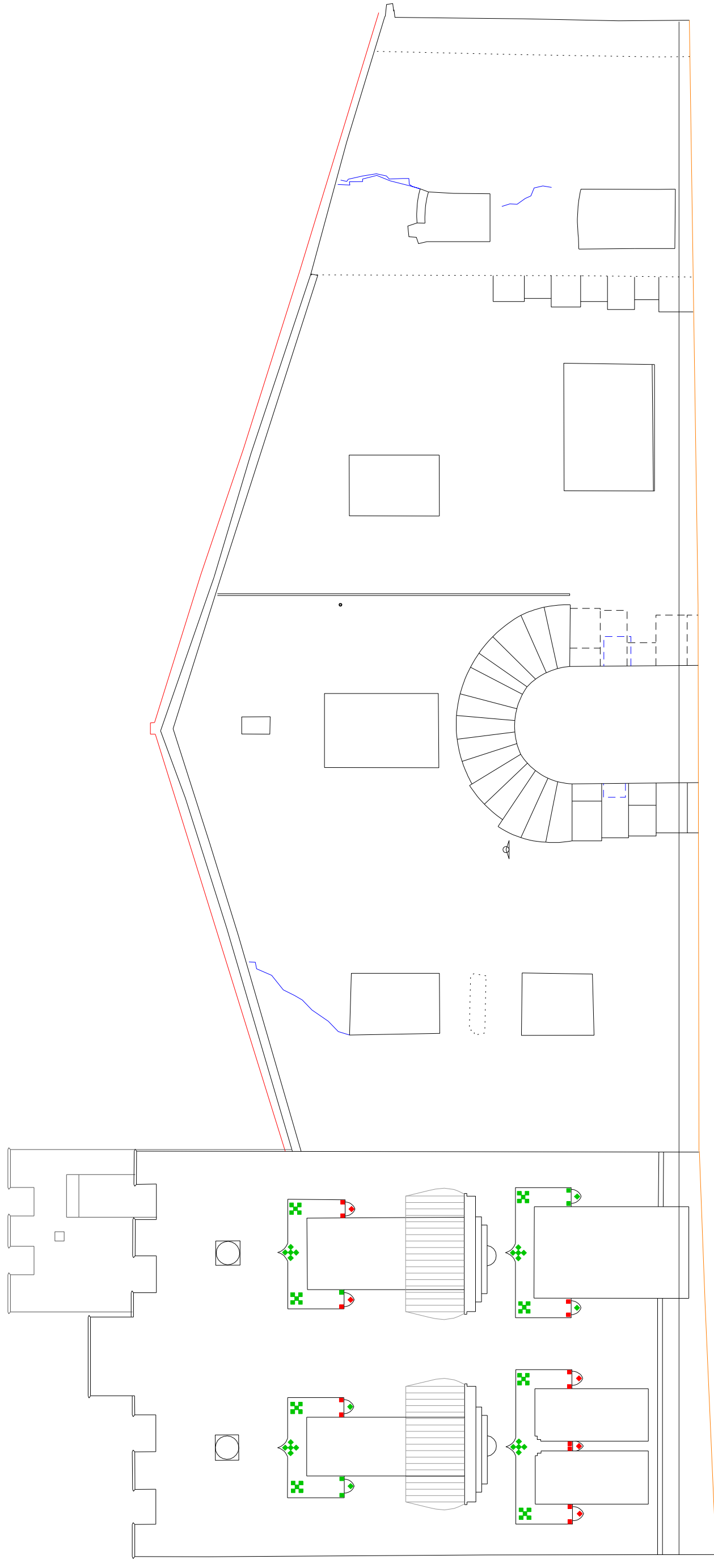
Expedient:

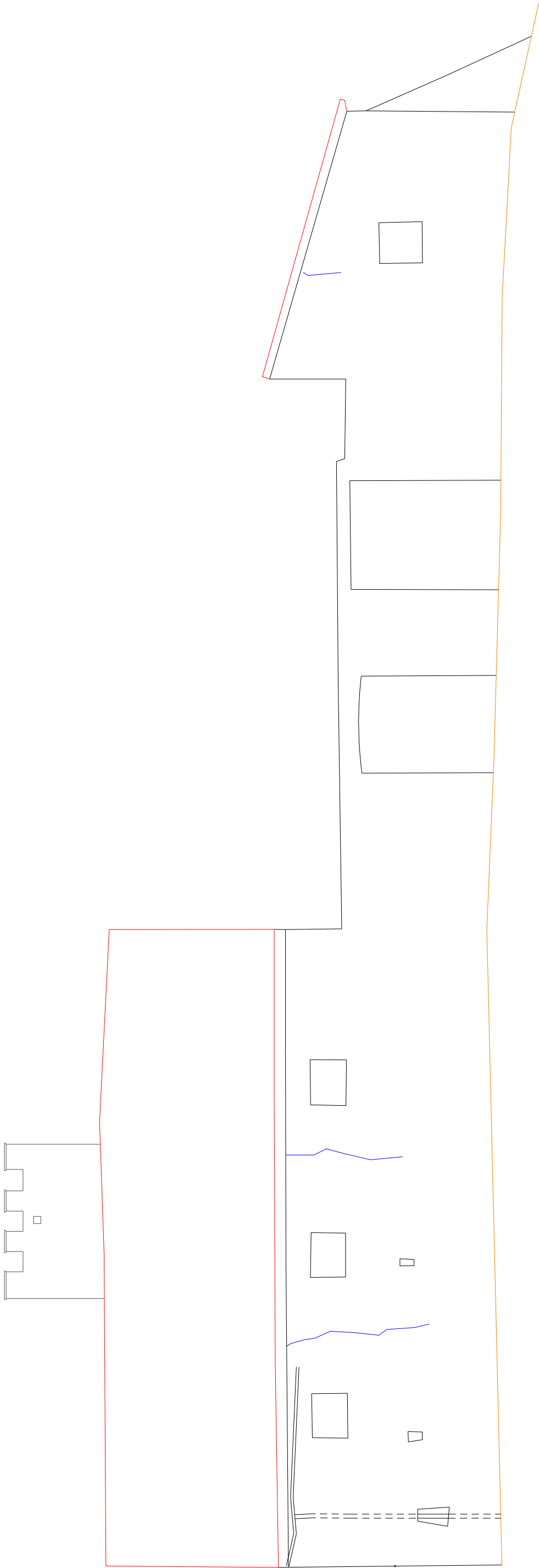
1.1

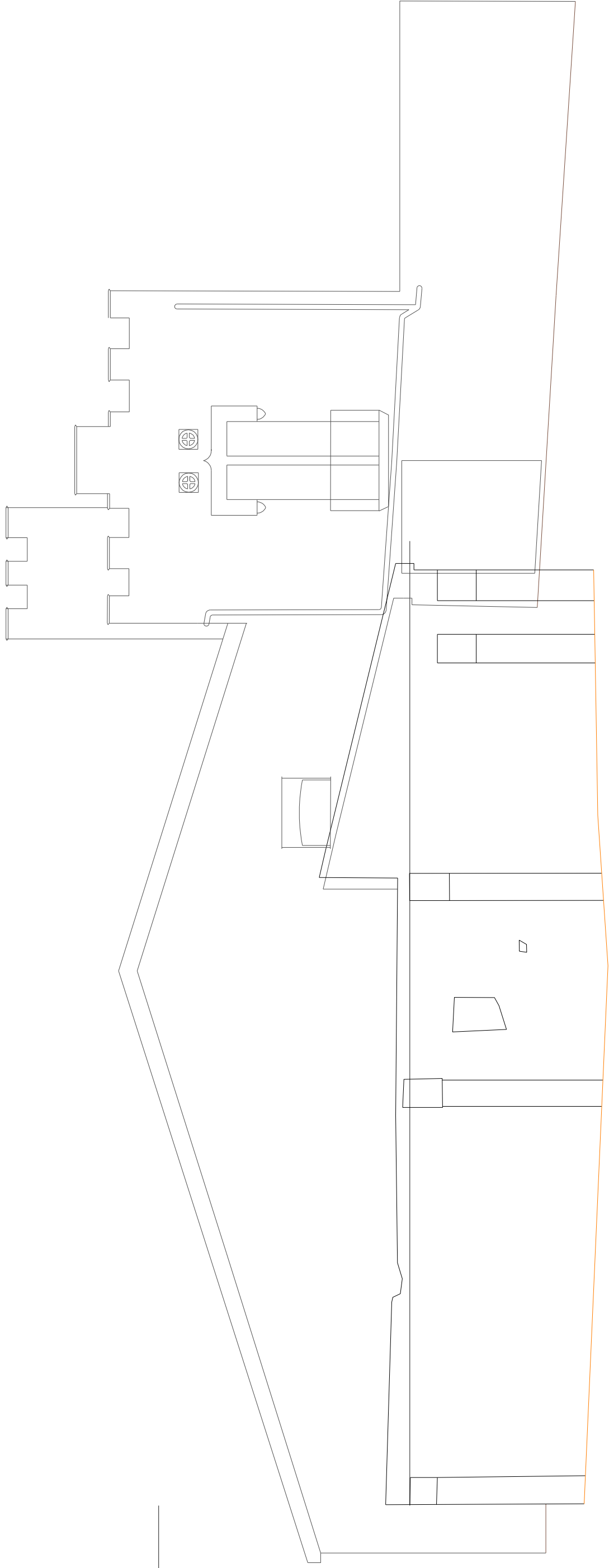
Plànol Planta Primera de la masia Can Canyameres

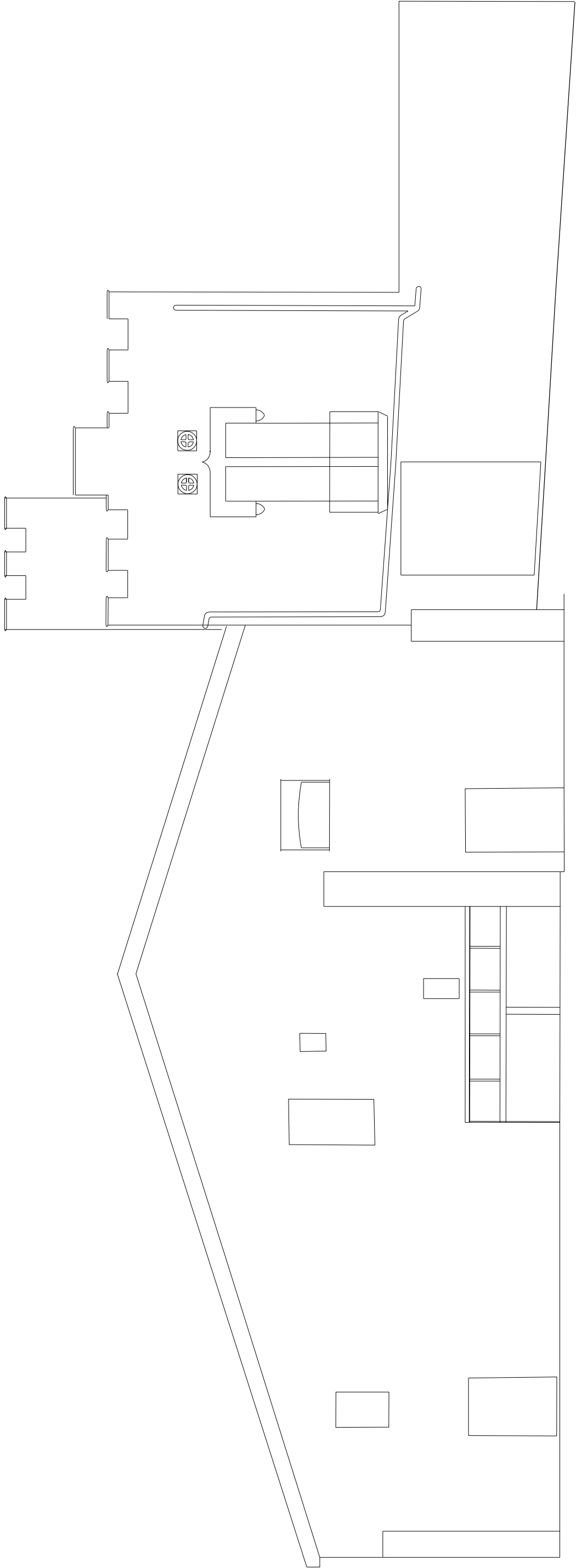
FAÇANA SUD

FAÇANA EST

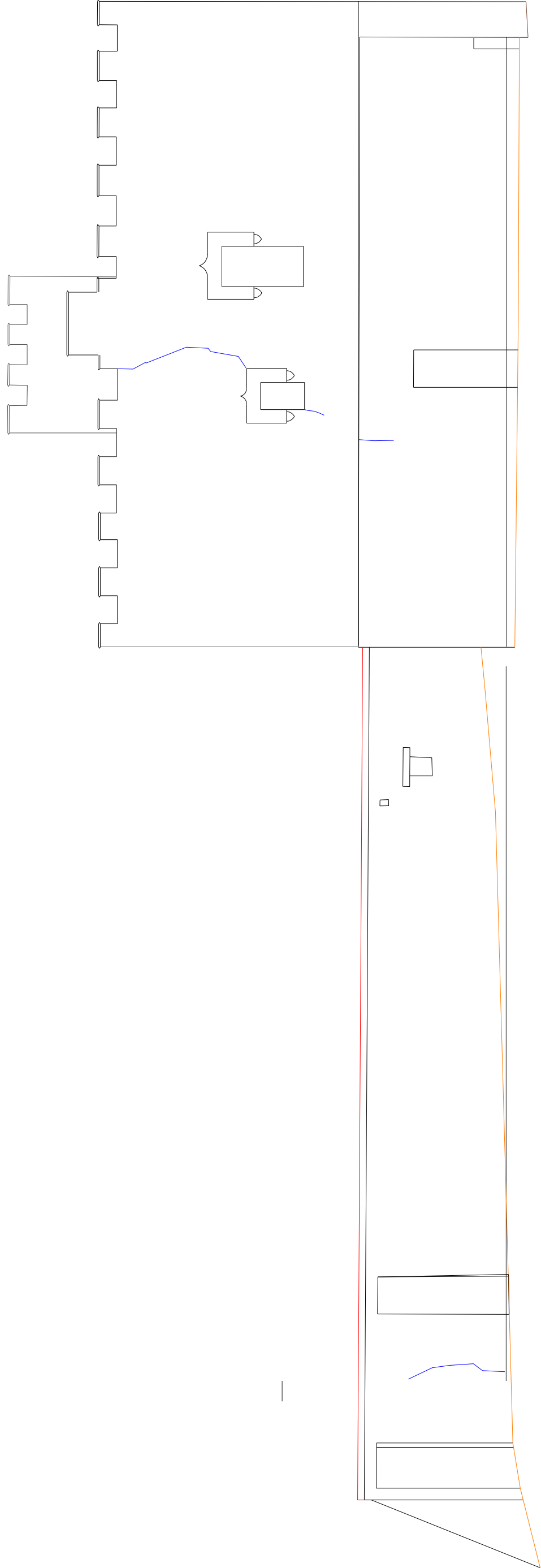

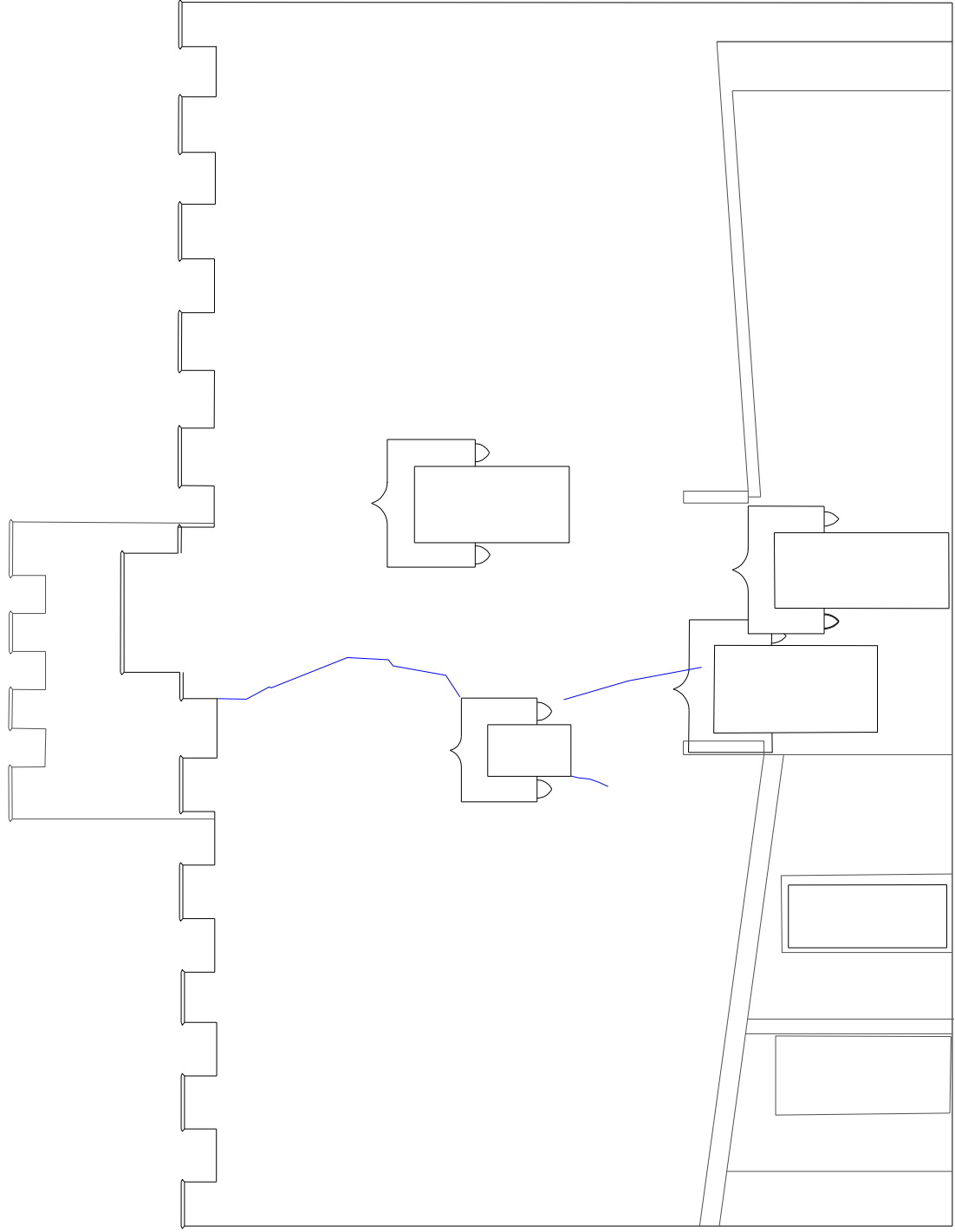
FAÇANA NORD

FAÇANA NORD (INT)

FAÇANA OEST (EXT)

FAÇANA OEST (INT)